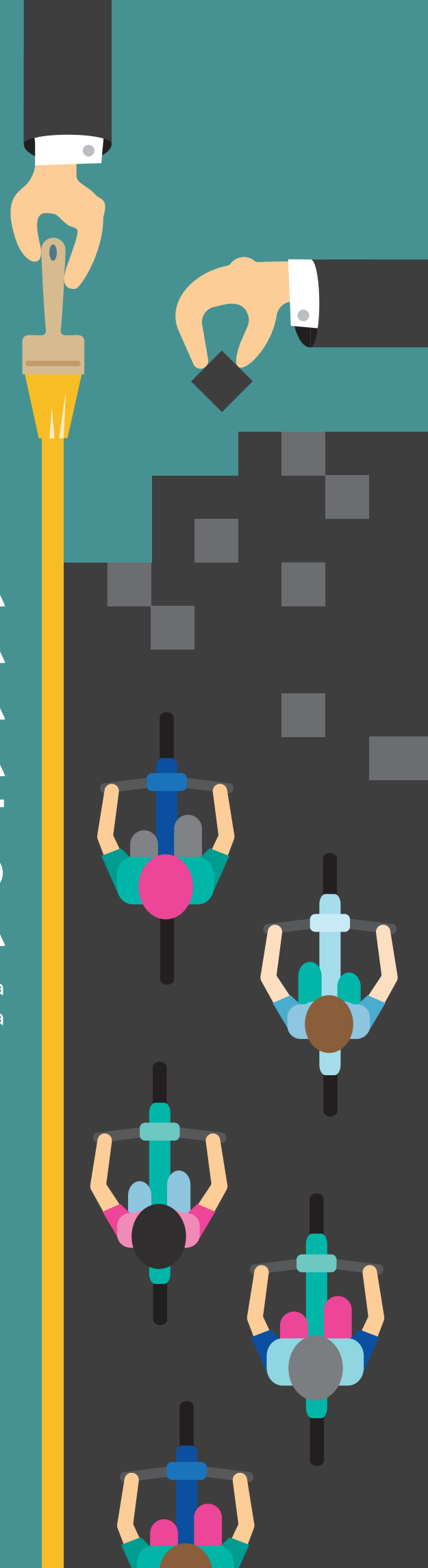

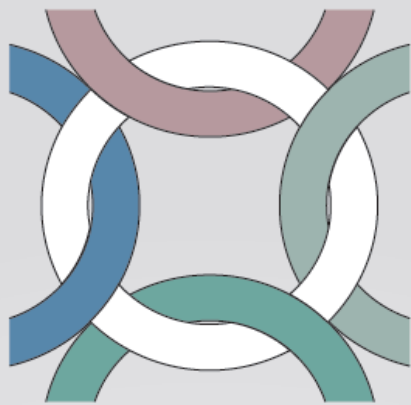
ИЗВЕШТАЈ ЗА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР ВО МАКЕДОНИЈА

Емина Нурединоска
Симона Огненовска

Проектот е финансиран од Европската Унија
Инструмент за претпристапна помош (ИПА)
Инструмент за граѓанското општество (СЦФ)

BALKAN
CIVIL
SOCIETY
DEVELOPMENT
NETWORK

Аквис (Acquis) на балканското граѓанско општество:
Јакнење на потенцијалот и капацитетите на граѓанските организации за застапување и лобирање
Матрица за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанско општество
-Македонија-

„ИЗВЕШТАЈ ЗА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР ВО МАКЕДОНИЈА“

Проектот е финансиран од Европската Унија

ИЗВЕШТАЈ ЗА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР ВО МАКЕДОНИЈА

ИЗДАВАЧ:

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)

ЗА ИЗДАВАЧОТ:

Александар Кржаловски, прв извршен директор
Димче Митрески, извршен директор

АВТОРИ:

Емина Нурединоска
Симона Огненовска

СОБИРАЊЕ И ОБРАБОТКА НА ПОДАТОЦИ:

Симона Огненовска

ЛЕКТУРА:

Даниел Медароски

ПЕЧАТИ:

Аркус дизајн

Наслов на проектот: „Аквис (Acquis) на Балканското граѓанско општество – Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“

КОНТАКТ

Адреса: ул. „Никола Параунов“ бр. 41 А, п.фах 55, 1060 Скопје
телефон: +389/2/3065-381; факс: +389/2/3065-298
е-пошта: mcms@mcms.mk;
веб-страница: www.mcms.mk

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

323.21:316.453(497.7)(047)
061.2(497.7)(047)

ИЗВЕШТАЈ за овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија / [автори Емина Нурединоска и др.]. - Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС), 2014. - 92 стр. : илустр. ; 21 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 77. - Содржи: Прилози 1-4

ISBN 978-608-4681-24-3

1. Нурединоска, Емина [автор]
а) Граѓанско општество - Развој на социјални групи - Македонија - Извештаи б) Невладини организации - Македонија - Извештаи
COBISS.MK-ID 95869450

Мислењата што се изразени овде им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка.

Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено со претходна дозвола на издавачите, заради цитирање во анализа на книгата и под услови изложени во продолжението.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин без наплата за едукативни намени. За копирањето во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачите.

“This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the Macedonian Center for International Cooperation and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.”

„Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Македонскиот центар за меѓународна соработка и на никаков начин не ја одразува гледиштата на Европската Унија.“

СОДРЖИНА

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ	5
ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	6
За проектот и Матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор	6
Граѓанско општество и неговиот развој во Македонија	7
Главни наоди	9
Препораки	10
ВОВЕД	11
За извештајот	11
Матрица за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанските организации	11
Граѓанско општество и развој на граѓанското општество во Македонија	13
Специфики и предизвици во примената на матрицата во Македонија	14
Благодарност	15
МЕТОДОЛОГИЈА	16
Методолошки пристап	16
Учество на граѓанскиот сектор	17
Научени лекции	17
НАОДИ ОД СЛЕДЕЊЕТО	18
Област 1: Основни загарантирани законски слободи	18
Подобласт 1.1. Слободна здружување	18
Подобласт 1.2. Други поврзани слободи	22
Област 2: Рамка за финансиска одржливост на граѓанските организации	27
Подобласт 2.1. Даночен / фискален третман за граѓански организации и нивните донатори	27
Подобласт 2.2. Поддршка од државата	29
Подобласт 2.3. Човечки ресурси	33
Област 3: Односот меѓу Владата и граѓанските организации	35
Подобласт 3.1. Рамка и практики за соработка	35
Подобласт 3.2. Вклученост во процеси на креирање политики и донесување одлуки	37
Подобласт 3.3. Соработка при обезбедување услуги	41
НАОДИ И ПРЕПОРАКИ (ТАБЕЛА РЕН ПРИКАЗ)	44
БИБЛИОГРАФИЈА	66
Прилог 1. Е-прашалник за граѓански организации	71
Прилог 2. Листа на организации кои одговориле на е-прашалникот	78
Прилог 3. Листа на учесници во интервјуа	80
Прилог 4. Листа на учесници на консултативни настани	81

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

АМС	Агенција за млади и спорт
БТА	Балкански фонд за демократија
БЦСАН	Балканска мрежа за развој на граѓанското општество
ГО	Граѓанска организација
ДЕУ	Делегација на Европската Унија
ДДВ	Данок на додадена вредност
ДКСК	Државна комисија за спречување корупција
ДЗС	Државен завод за статистика на Република Македонија
ЕК	Европски комисија
ЕНЕР	Единствен национален електронски регистар на прописи
ЕУ	Европската Унија
ЕЦНА	Европски центар за непрофитно право
ЗДСЈА	Закон за донации и спонзорства во јавните дејности
ЗЗФ	Закон за здруженија и фондации
ЗКК	Заедничкиот консултативен комитет на граѓанското општество (ЗКК) на ЕУ-РМ
ИПА	Инструментот за претпристапна помош
МВР	Министерство за внатрешни работи
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МИОА	Министерство за информатичко општество и администрација
МК	Министерство за култура
МО	Министерство за одбрана
МП	Министерство за правда
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
МФ	Министерство за финансии
МЦМС	Македонски центар за меѓународна соработка
НВО	Невладина организација
НКА	Национална класификација на дејностите
НСЕИ	Националниот совет за евроинтеграции
НСПВ	Национален совет за развој на волонтерството
ОВП	Отворено владино партнерство
ОДУ	Орган на државната управа
ОЈИ	Организација од јавен интерес
ООП	Општествена одговорност на претпријатијата
ПВР	Процена на влијание на регулативата
РМ	Република Македонија
УЈП	Управа за јавни приходи на Република Македонија
УСАИД	Агенција за меѓународна помош на САД
ХКЧП	Хелсиншки комитет за човековите права на Република Македонија
ЦРМ	Централен регистар на Република Македонија

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

ЗА ПРОЕКТОТ И МАТРИЦАТА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР

Извештајот за овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија е клучната активност во рамките на проектот „Аквис (Acquis) на Балканското граѓанско општество - Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“, финансиран од Европската комисија и Балканскиот фонд за демократија (БТД). Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор, прв од ваков вид во Македонија го подготви МЦМС, а ќе се објавува на годишно ниво во наредните четири години. Следењето се заснова на матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор развиена од страна на претставници на организациите членки на Балканската мрежа за развој на граѓанското општество (БЦСДН) со поддршка на Извршната канцеларија на БЦСДН и Европскиот центар за непрофитно право (ЕЦНЛ). Извештајот претставува дел од серијата национални извештаи од осум земји во Западен Балкан и во Турција¹, кои ќе се прелеат во регионален извештај составен од сумирани наоди и препораки за земјите, како и веб-платформа со пристап до податоците од следењето спроведено во секоја од земјите.

Матрицата за следење се заснова на главните принципи и стандарди чие постоење е круцијално со цел околината во која дејствуваат граѓанските организации да биде поддржувачка и овозможувачка. Составена е од три главни области: (1) Основни загарантирани законски слободи; (2) Рамка за финансиска одржливост на граѓанските организации; (3) Односот меѓу Владата и граѓанските организации, кои понатаму содржат подобласти. Формулирањето на принципите, стандардите и индикаторите го зема предвид тековниот степен на развој и спецификите на земјите на Западен Балкан и од Турција и се засноваат на меѓународни загарантирани слободи и права и најдобрите регулаторни практики на ниво на Европската Унија и европските земји.

Целта на матрицата е да ги дефинира оптималните услови кои му се потребни на граѓанскиот сектор за да функционира ефективно и да се развива, како и истовремено да даде реалистична рамка која би била следена и спроведувана од државата и нејзините органи. Индикаторите се дефинирани за следење на состојбата на ниво на законодавство и неговата примена во пракса, имајќи предвид дека предизвикот лежи токму во спроведувањето.

¹Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово, Македонија, Црна Гора, Србија и Турција.

ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО И НЕГОВИОТ РАЗВОЈ ВО МАКЕДОНИЈА

Граѓанските организации во Македонија дејствуваат во релативно овозможувачка околина. Правната рамка е солидна. Гаранциите за слобода на здружување се наведени во Уставот (член 20) и во низа закони, пред сè во Законот за здруженија и фондации (ЗЗФ). Согласно ЗЗФ, основните облици на организирање се здруженија, фондации, сојузи и организациски облици на странски организации. Законот е либерален во однос на основачите: домашни и странски физички и правни лица, малолетни лица со одредени одобренија и сл. Законот во 2010 г. вовеле одредени новини кои треба во иднина да влијаат на одржливоста на граѓанскиот сектор (како што е можноста за директно занимавање со економски активности) и на неговата поголема транспарентност, отчетност и демократичност. Во истражувањето за извештајот за овозможувачка околина за граѓанско општество не се евидентирани директни вмешувања на државата во работата на граѓанските организации. Исклучок се одредени законски решенија, како Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам и Законот за определување услов за ограничување за вршење јавна функција, пристап на документи и објавување на соработката со органите на државната безбедност (Закон за лустрација) кои наметнуваат обврски непропорционални на големината на организациите и воопшто на суштината на граѓанскиот сектор. Според наодите на Индексот за граѓанско општество по методологија на Цивикус од 2011 г., организациите во Македонија дејствуваат во солиден социоекономски и социополитички контекст (но помалку поддржувачки социокултурен контекст).

Одредбите од даночните закони кои се однесуваат на граѓанските организации не се доволно поддржувачки. Во принцип, граѓанските организации се изедначени со другите правни субјекти, како што се профитните правни лица. Плаќањето персонален данок на доход на материјални и патни трошоци непотребно ги оптоварува организациите, а непризнавањето на овој данок како подобен трошок на проектите финансирани од ЕУ е дополнително оптоварување за организациите. Поддржувачки е Законот за донации и спонзорства во јавните дејности, но сепак дел од предложените мерки (особено за олеснувањата кај персоналниот данок и пред сè самата процедура за добивање одобрение за јавен интерес) се нефункционални или многу сложени.

Јавното финансирање, вклучително и средствата генерирани од игри на среќа и забавни игри (лотарии) не е реформирано. Државата издвојува средства, но истите не се доволни за поддршка на граѓанските организации, ниту се приближно споредливи со поддршката која ја добиваат организациите во земјите од регионот (пр. Хрватска, Црна Гора, Словенија и сл.), како и процедурата за доделување е недоволно транспарентна за да овозможи поддршка за граѓанскиот сектор.

Основите за развивање на граѓанскиот дијалог постојат, но има потреба од институционална надградба и практикување на политиките. Имено, Одделението за соработка на Владата со граѓанските организации постои од 2004 година, но сè уште не е целосно оперативно во извршување на својот мандат. Исто така, втората Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017), во својата прва година на спроведување има забележано скроман напредок во реализација на предвидените мерки и активности.

ОСНОВНИ ЗАГАРАНТИРАНИ ЗАКОНСКИ СЛОБОДИ

Клучниот предизвик за првата област се однесува на практикувањето на законските решенија и политиките на државата. Основната правна рамка (Законот за здруженија и фондации) е сосема солидна и прогресивна, но предизвик е изменување на други поврзани закони (најмногу даночни закони) и подзаконски акти, како и генерално конзистентно спроведување на законот. Имено, новиот ЗЗФ понуди прогресивни решенија за создавање одржлив граѓански сектор, но преземањето дополнителни мерки во даночните закони го прави сосема нефункционален нововоставениот статус на организации од јавен интерес. Слободата на здружување треба да се гледа поврзано со слободата на мирно собирање и слободата на изразување како фундаменти на силен и развиен граѓански сектор. Затоа, потребна е ефективност и поголема организираност и солидарност на граѓанските организации во ситуации на застапување на заедничките интереси за развој на граѓанскиот сектор, без оглед на избраниот метод на дејствување. Неформалното здружување станува сè поактуелно, меѓутоа предизвик е да се задржи оригиналноста на иницијативите и да се поддржи нивната независност од која било друга засегната страна (на пример политички партии).

РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Даночните закони се предизвик. Потребни се измени во три клучни области: Законот за данокот на добивка, Законот за персоналниот данок на доход и Законот за донации и спонзорства од јавните дејности. Имајќи го предвид постоечкото социо-културно и социо-економско опкружување, фокусот треба да се стави на поттикнување на корпоративните давања, наспроти индивидуалните. Најголем предизвик останува директната поддршка за граѓанските организации од страна на државата. Потребна е целосна реформа на системот на финансирање на граѓанските организации, особено реформа на распределбата на приходите од игрите на среќа и забавните игри (лотарии). Транспарентноста на постапката и јасноста на критериумите треба да бидат почитувани од сите органи на државната управа кои доделуваат средства.

ОДНОС МЕЃУ ВЛАДАТА И ГО

Изразување јасна политичка волја за развој на граѓанскиот сектор е неопходна. Постоечката институционална рамка и стратешкиот документ за дијалог меѓу владата и граѓанскиот сектор и негов постојан развој потребно е да бидат надградени и целосно спроведени. Во таа насока, предизвик е воспоставувањето мешовитото тело чија задача ќе биде континуирана и отворена дебата за потребите од развој на граѓанскиот сектор во Македонија и за утврдување на стратешките приоритети коишто ќе ги презема Владата во нејзините заложби за развиен и одржлив граѓански сектор.

ГЛАВНИ НАОДИ

Дел од главните наоди во извештајот се веќе опфатени во клучните државни документи кои ја регулираат соработката на Владата со граѓанските организации, како што е Стратегијата за соработка на Владата со граѓанското општество и акцискиот план 2012-2017. Исто така дел од заклучоците се веќе утврдени во релевантни домашни и меѓународни извештаи и истражувања. Од извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор произлегоа дополнителни наоди. Покрај важноста на прашањата утврдени во заклучоците за развој на граѓанскиот сектор, постои недостиг од спроведување и политичка волја од релевантните институции, како и за одредени прашања недостиг од активни и организирани граѓански организации. Во продолжението следуваат шест главни наоди, по два наоди за секоја област која е предмет на следење кои се однесуваат на законодавството и состојбите во праксата кои бараат најитно внимание и решение кое ќе произлезе од заеднички напори на сите чинители на граѓанскиот сектор.

#	Главни наоди		
1	Законот за здруженија и фондации е многу добра основа за прогресивна правна рамка за слободата на здружување. Сепак не е во целост функционален, главно поради подзаконските акти кои не се усвоени (поврзани со државното финансирање) и неизменетите (прилагодени на ЗЗФ) даночни закони.	Област	1
		Подобласт	1.1.
2	Правната рамка за слободата на собирање е во линија со најдобрите меѓународни стандарди и е сè повеќе практикувана, како што е забележано во последните години. Сепак забележани се дневнополитички злоупотреби и изолирани случаи на ограничување на мирните собири од страна на полицијата.	Област	1
		Подобласт	1.2.
3	Граѓанските организации немаат значителни даночни олеснувања, изедначени се со профитните субјекти во однос на даночните закони и даночните олеснувања, особено за индивидуалните давања се речиси нефункционални.	Област	2
		Подобласт	2.1.
4	Државното финансирање не е доволно развиено и не претставува значителен извор наспроти други за одржливоста на ГО во ситуација на намалена поддршка од донаторите.	Област	2
		Подобласт	2.2.
5	Солидно поставената институционална рамка и политиката за граѓански дијалог не се целосно функционални и не се спроведуваат доследно.	Област	3
		Подобласт	3.1. 3.2.
6	Основи за давање социјални услуги постојат, но исто така треба да се развие и во други области.	Област	3
		Подобласт	3.3.

ГЛАВНИ ПРЕПОРАКИ

Главните препораки кои произлегуваат од извештајот се однесуваат на измени и дополнувања во политиките и законодавството, но главно потребни се напори за подобрување на практичното спроведување. Главно промените во законодавството се потребни за овозможување или подобрување на државната поддршка која произлегува од системот за државно финансирање (вклучително и средствата од лотарија) кој систем треба да биде комплетно реформиран. Исто така, специфичните даночни закони треба да содржат ослободувања за ГО, како и да се реформира Законот за донации и спонзорства во јавните дејности преку создавање поголем поттик за индивидуални и корпоративни давања. Овие промени треба да бидат придружени со додавање поврзани подзаконски акти на ЗЗФ (промени во државното финансирање и даночни бенефиции).

Во практика најважно е основните законски загарантирани слободи на здружување, собирање и изразување да бидат во целост почитувани. Целосната заштита на слободата на собирање од институциите и полицијата треба да биде обезбедена, како и почитувањето на слободата на изразувањето. Во практика соработката меѓу граѓанското општество и Владата треба да биде примарно обезбедена преку спроведувањето на Стратегијата за соработка со граѓанските организации и комплетна функционалност и надградување на институционалниот систем за соработка на сите нивоа (национално и локално). Друга важна област која треба да биде зајакната и промовирана е можноста граѓанските организации да вршат услуги во различни области.

#	Главни препораки		
1	Воспоставување целосно функционална правна рамка преку усвојување подзаконски акти на ЗЗФ (поврзани со државното финансирање) и изменување на даночните закони во одредбите кои се однесуваат на статусот од јавен интерес и практикување економски активности.	Област	1
		Подобласт	1.1.
2	Целосна примена и почитување на слободата на собирање од страна на институциите и полицијата, особено во случаи на мирно собирање без претходно барање за одобрување.	Област	1
		Подобласт	1.2
3	Потребни се измени во одредени даночни закони (Закон за персоналниот данок на доход и Закон за данокот на добивка), како и продолжување на отпочнатиот процес на измени и дополнувања на Законот за донации и спонзорства во јавните дејности.	Област	2
		Подобласт	2.1.
4	Потребна е целосна реформа на системот за државно финансирање, пред сè на системот за распределба на средствата од игрите на среќа и забавните игри.	Област	2
		Подобласт	2.2.
5	Воспоставување функционален и активен механизам за дијалог меѓу владата и граѓанските организации (Совет за соработка на Владата со граѓанскиот сектор).	Област	3
		Подобласт	3.1. 3.2.
6	Потребно е промовирање на организациите како даватели на услуги и промовирање на добрите практики на соработка (пр. МТСП) кои ќе влијаат на проширување на оваа пракса и во другите институции.	Област	3
		Подобласт	3.3.

ВОВЕД

ЗА ИЗВЕШТАЈОТ

Една од повеќето долгорочни цели на МЦМС е придонес кон вкоренето и динамично граѓанско општество, кое активно влијае на јавните политики. Создавањето овозможувачка околина која го поддржува функционирањето и растот на граѓанските организации е во фокусот на работењето во последните години. Проектниот тим на МЦМС го координира и подготвува извештајот во Република Македонија.

Извештајот ја проценува овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија за периодот од 2010 до 2013 г. Извештајот го опфаќа дејствувањето на граѓанскиот сектор на национално и на локално ниво во Република Македонија и обезбедува информации за состојбите во законодавството и во пракса на клучните области.

Во Македонија извештајот се заснова на следење преку сеопфатно примарно и секундарно истражување, вклучувајќи: е-анкета со граѓанските организации и интервјуа со претставници на граѓанскиот сектор и органите на државната управа, неформални здружувања и канцелариски истражување.

Извештајот се однесува на граѓанските организации регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации, како и неформалните здружувања кои зачестено се појавуваат во последните години, следејќи ги трендовите на глобално ниво.

МАТРИЦА ЗА СЛЕДЕЊЕ НА ОВОЗМОЖУВАЧКАТА ОКОЛИНА ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Одештајта цел на проектот е зајакнување на основите за следење и засилување за прашања поврзани со овозможувачка околина и одржливост на граѓанскиот сектор на регионално и на национално ниво и зајакнување на стручните капацитети за интеграција на ГО и вклучување во политичките на ЕУ и европскиот процес на европско и на национално ниво.

Извештајот за овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија е клучната активност во рамките на проектот „ Аквис (Acquis) на Балканското граѓанско општество - Јакнење на потенцијалот и капацитетите на ГО за застапување и лобирање“, финансиран од Европската комисија и БТД. Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор, прв од ваков вид, ќе се објавува на годишно ниво во наредните четири години. Следењето се

заснова на матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор развиена од страна на претставници на организациите членки на БЦСДН со поддршка на Извршната канцеларија на БЦСДН и ЕЦНЛ. Извештајот претставува дел од серијата национални извештаи од осум земји во Западен Балкан и во Турција², кои ќе се прелеат во регионален извештај кој ќе содржи сумирани наоди и препораки за земјите и веб-платформа со пристап до податоците од следењето спроведено во секоја од земјите, а ќе биде достапно од март 2014 г.

Матрицата за следење се заснова на главните принципи и стандарди чие постоење е круцијално околината во која дејствуваат граѓанските организации да биде поддржувачка и овозможувачка. Матрицата ја потенцира комплексноста на овозможувачката околина како концепт кој вклучува различни области и е под влијание на различни фактори и фази на развој на самото општеството и граѓанскиот сектор.

Матрицата не ги опфаќа сите елементи на овозможувачката околина, туку само оние кои експертите сметаат дека се најважните за земјите во кои се спроведува следењето.

Матрицата се состои од три области, секоја составена од подобласти:

**1. ОСНОВНИ ЗАГАРАНТИРАНИ
ЗАКОНСКИ СЛОБОДИ;**

**2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ
НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ;**

**3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И
ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.**

Формулирањето на принципите, стандардите и индикаторите го зема предвид тековниот степен на развој и спецификите на земјите на Западен Балкан и Турција и се засноваат на меѓународни загарантирани слободи и права и најдобрите регулаторни практики на ниво на Европската Унија и европските земји. Областите се дефинирани според клучни принципи кои се понатаму елаборирани со специфични стандарди. Со цел да се овозможи граѓанските организации, донатори и други засегнати страни во земјата да ја следат овозможувачката околина и нејзината примена во пракса, стандардите се дообјаснети низ индикатори. Матрицата можете да ја разгледате во четвртата глава од извештајот – Наоди и препораки.

Развојот на матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанското општество беше дел од колективните напори на експертите и практичарите од граѓанските организации членки на БЦСДН и партнерите, како и експертите и стратешката поддршка од ЕЦНЛ. Тимот кој ја подготвуваше матрицата опфати единаесет експерти од разновидни граѓански организации со специфично знаење и искуство за легислатива и во пракса и вклучи експерти од десет балкански земји. Подготовката на матрицата се вршеше преку различни методи, како консултативни состаноци, интервјуа и канцелариски истражување. Процесот на развивање на матрицата беше финансиски поддржан од УСАИД, Пакт и ИЦНЛ во рамките на Програмата за правна овозможувачка околина (ЛЕЕП)/ Грант за правни иновации и БТД.

²Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово, Македонија, Црна Гора, Србија и Турција.

ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО И РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО МАКЕДОНИЈА

Во Македонија нема општо разбирање на концептот или дефиницијата на граѓанското општество и тој еволуирал со текот на времето. Во Индексот на граѓанското општество согласно методологијата на Цивикус, граѓанското општество е дефинирано како:

„дел од општествениот простор надвор од семејството, државата и пазарот, кој е создаден од страна на индивидуални и колективни акции, организации и институции заради воспитување заеднички интереси“³.

За потребите на овој дел од извештајот, односно освртот на состојбите со граѓанското општество ќе се имаат предвид организациите регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации.

Гледајќи историски на развојот на граѓанскиот сектор, независноста во 1990 година и транзицијата којашто произлезе од неа беа важни поттикнувачи за преродбата на граѓанското општество во Македонија. Пред овој период евидентирани се неколку фази на појава и развој на граѓанските организации. Имено, по првите иницијативи на почетокот на минатиот век, во социјалистичкиот период на земјата поставена е основата за појава на поголем број културни, спортски, социјални и професионални организации.

Бројот на граѓанските организации значително се зголеми од 4.203 во 1990 година, на 13.021 во 2013 г. од кои 4.574 се регистрирани (и веројатно во најголема мера се активни).

Граѓанскиот сектор во Македонија се одликува со голема шареноликост. Организациите дејствуваат во различни области, како на пример: демократија и владеење на правото, заштита на човековите права и недискриминација, заштита на маргинализираните групи, родова рамноправност, заштита на животната средина, образование, култура, уметност, заштита на лицата со хендикеп и сл. Новиот Закон за здруженија и фондации од 2010 г. ја проширува слободата за здружување овозможувајќи за прв пат во Македонија како основачи на здруженија да се јават и правни лица, потоа странски физички и правни лица, малолетни лица и сл. Вршењето економски активности и статус од јавен интерес исто така се новини кои долгорочно треба да влијаат на одржливоста на организациите, а кои дополнително се разгледуваат во овој извештај.

Развојот на граѓанскиот сектор доминантно е воден од актуелните потреби во општеството, но во одредени периоди агендата на дејствување е градена и врз основа на насоките на донаторите. Во раните деведесетти години доминираа организации кои ги промовираа женските права и родовата рамноправност, како и организации кои придонесуваа кон подобра животна средина. Косовската бегалска криза во 1999 г. и внатрешниот конфликт во 2001 година влијаеја на зголемен број организации кои придонесуваа со социохуманитарни активности, но исто така и организации кои ги актуелизираа прашањата на меѓуетничките и меѓурелигиските односи, еднаквоста, заштитата на човековите права и сл. Со стабилизација на земјата во годините по конфликтот, граѓанскиот сектор им посветува значително внимание на прашањата поврзани со демократијата, владеењето на правото, одржливиот развој, европските интеграции, граѓанскиот активизам и учеството во креирањето на политиките. Оттука, граѓанскиот сектор иако сè уште недоволно вклучен, е исклучително важен елемент на патот на Македонија до членство во Европската Унија како носител на вредности кои го рефлектираат неговото дејствување, како партиципативноста, вклучувањето,

³Клековски, С., Стојанова, Д., Јаковлеска, Г., Нурединоска, Е. (2011) Долг пат до поголем граѓански ангажман – Аналитички извештај [интернет]. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

еднаквоста, транспарентноста и отчетноста. Од друга страна процесот на приближувањето на Македонија кон Европската Унија, промената на стратегиите на странските донатори и нивното повлекување го носат неизбежно предизвикот на одржливост на граѓанскиот сектор и понатмошното негово вкоренување.

Како што е забележано во Цивикус - Индексот на граѓанското оштетување од 2011 г., граѓанските организации во Македонија дејствуваат во солиден социоекономски и социјолинички контекст, но помалку поддржувачки социјални контекст.

Општата недоверба на јавноста, распространетоста на корупцијата, како и неефективноста на државата во остварување на своите задачи се најголемите попречувачи во равојот на овозможувачката околина за граѓанските организации.

Карактеристично за граѓанскиот сектор и пред сè за граѓанските организации е фактот што и покрај општо ниската доверба во Македонија, постои тренд на умерено зголемување на довербата во граѓанското општество. Довербата во граѓанските организации (здруженија и фондации) со зголемување за скоро од 17 процентни поени е најголемото нагорно поместување споредбено со 2010 година (42,5 %)⁴. Поточно, здруженијата и фондациите ја уживаат довербата на 59,3 % од испитаниците на истражувањето на МЦМС направено во јуни 2013 година, што укажува за прв пат по 2006 година (кога изнесувала 50,3 %) на мнозинска доверба од страна на граѓаните. За развојот на граѓанскиот сектор во Македонија од особена важност е фактот што најголемите поддржувачи на граѓанските организации (здруженија и фондации) се студентите со 77 % доверба во граѓанските организации, како и младите на возраст од 18 до 29 години (69 %). И покрај зголемената доверба кај граѓаните, останува мислењето дека организациите служат како средство за остварување лични интереси, тие се недоволно транспарентни и јавни, како и дека политичките партии ги злоупотребуваат преку присвојување ставови или нивно користење како гласноговорници.

Оштетувањето, граѓанското оштетување во Македонија е умерено добро развиено. Нивоите на организираност и практикувањето вредности се јаките сфери на граѓанското оштетување⁵.

СПЕЦИФИКИ И ПРЕДИЗВИЦИ ВО ПРИМЕНАТА НА МАТРИЦАТА ВО МАКЕДОНИЈА

Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор е подготвен со користење на матрицата и алатката за користење на матрицата за следење. Матрицата претставува сложен збир на области, подобласти, стандарди и индикатори и скоро во целост обезбедува следење и прецизно ја отсликува постоечката околина за развој на граѓанскиот сектор во Македонија. Кон другите постоечки меѓународни истражувања и извештаи за различните аспекти на граѓанското општество во Македонија во идниот период потребен е стратегиски приод со цел да се избегнат поголеми поклопувања, како и исцрпување на расположливото време и волја на клучните чинители на граѓанското општество активно да се вклучат.

Извештајот за следење е одлична алатка која ќе обезбеди квалитетни податоци, анализа и препораки во процесот на следење на спроведувањето на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор во Македонија, како и за поддршка во

⁴Нурединоска, Е., Кржаловски, А., Стојанова, Д. (2013) Довербата во граѓанското општество 2013. Скопје. Македонски центар за меѓународна соработка.

⁵Клековски, С., Стојанова, Д., Јаковлеска, Г., Нурединоска, Е. (2011) Долг пат до поголем граѓански ангажман - Аналитички извештај [интернет]. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

дизајнирањето нови државни политики за развој на граѓанскиот сектор. Друга многу важна и предизвикувачка улога на извештајот од следењето е обезбедување соодветно ниво на податоци кои ќе можат да се пренесат во двете области на новоразвиените Насоките за поддршката на ЕУ за граѓанското општество во земјите од проширувањето 2014-2020 се развиени од страна на Генералниот директориум за проширување на ЕУ. Целта на насоките е да се следи напредокот на земјите во текот на следните седум години.

Специфични прашања кои треба да биде разгледани во следниот период, предодредени да постават големи предизвици пред извештајот, пред сè во обезбедувањето доволно ниво на информации во делот за давање услуги, како и детални информации за државната финансиска и нефинансиска поддршка за граѓанските организации. Политичката волја на државните институции, особено клучните институции за граѓанско општество, како што е Одделението за соработка со граѓанските организации, треба активно да учествуваат во подготовката, промоцијата и дистрибуцијата на извештајот што останува најголем предизвик.

БЛАГОДАРНОСТ

Извештајот од следењето на овозможувачката околина за развој на граѓанските организации е резултат на заедничките напори на проектниот тим и релевантните чинители на граѓанскиот сектор, кои го поддржаа квалитетот и нивото на детали во извештајот. Им се заблагодаруваме за соработката и поддршката на претставниците на граѓанските организации, органите на државна управа, ДЕУ, меѓународните организации која отпочна со првиот информативен и наедно консултативен настан каде МЦМС ја претстави матрицата и проектот и продолжи понатаму низ сите истражувачки активности директно и индиректно. Особена благодарност за учеството и придонесот при утврдувањето на методологијата за следење им изразуваме на Билјана Котевска, Влатко Лазовски и Миша Поповиќ.

Извештајот секако се реализира со поддршката и помошта од вработените во МЦМС - Борис Ристовски и Даниела Стојанова. Особена благодарност изразуваме до Борјан Ѓузелов, кој го поддржа процесот на креирање на е-анкетата и спроведувањето на дел од интервјуата.

Благодарност изразуваме и до експертите кои ја развија матрицата за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор, како и до БЦСДН и ЕЦНЛ.

И за крај, благодарност изразуваме до Тања Хафнер-Адеми и целиот тим на БЦСДН за давањето поддршка при спроведувањето на активностите и споделувањето на информациите, како и особена благодарност до Катерина Хаџи-Мицева Еванс од ЕЦНЛ за експертската поддршка при одредувањето на методологијата и алатките за прибирање информации.

МЕТОДОЛОГИЈА

МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТАП

Следењето на овозможувачката околина се однесува на периодот почнувајќи од 2010 г. до декември 2013 г. Проектниот тим на МЦМС во консултации со други граѓански организации избра методологија соодветна на достапните ресурси и контекстот во кој функционира граѓанското општество во Македонија.

Методологијата вклучува различни методи за различни области и подобласти, поради нивните специфики во контекстот на земјата. Следењето на овозможувачката околина е поделено во три области, осум подобласти и сто педесет и еден индикатор.

Извештајот се заснова на информации добиени од примарни и секундарни извори.

Следењето се спроведе со користење на следните истражувачки алатки за прибирање примарни податоци:

- Веб-анкета (45 прашања) развиена од проектниот тим на МЦМС, т.е е-анкета објавена на веб-страницата на МЦМС и споделена преку социјалните мрежи фејсбук и твитер и испратена до широка листа на организации каде граѓанските организации беа поканети „онлајн“ да го пополнат прашалникот. Добиени се 75 одговори на прашалникот (прибирање податоци за првата и втората област);
- Квалитативни полуструктурирани интервјуа. Три од интервјуата беа спроведени лице в лице со учесници на неформални иницијативи и едно од нив со граѓанска организација (прибирање податоци за првата и третата област);
- Квалитативни полуструктурирани „онлајн“ асинхрони интервјуа со три граѓански организации, едно министерство и еден орган на државната управа (прибирање податоци за третата област).

Исто така извештајот во голема мера се заснова на секундарна анализа на податоци како истражувачка техника за собирање квалитативни и квантитативни податоци. Како секундарни извори на податоци беа користени постоечка легислатива која го уредува граѓанското општество, домашни извештаи и истражувања од граѓанските организации, меѓународни организации и органи на државната управа, меѓународни извештаи и истражувања кои се однесуваат на Македонија и интернет-портали и блогови.

Обработката на добиените податоци се состоеше од квалитативна анализа на податоци на веб-анкетата, интервјуата и содржина извлечена од секундарните извори на податоци.

УЧЕСТВО НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР

Граѓанскиот сектор беше вклучен од самиот почеток при проверката и прилагодувањето на Матрицата на македонскиот контекст, како и подоцна при утврдувањето на методологијата за следењето. Понатаму, особено важна е вклученоста на граѓанските организации кои дадоа одговор на е-анкетата за овозможувачка околина за развој на граѓанскиот сектор, како и другите претставници на граѓански организации и учесници на неформални здружувања кои учествуваа во интервјуата доставени по електронски пат или пак одржани лице во лице. Граѓанските организации индиректно го поддржаа процесот на подготовка на овој извештај преку податоците од извештаите и истражувањата кои ги подготвуваат тие.

Методи на прибирање податоци	Број на учесници
Консултативен состанок за адаптација на Матрицата и методологија за следење	18
Е-анкета	75
Интервјуа со граѓански организации	3
Интервјуа со неформални иницијативи	3
Интервјуа со органи на државната управа	3

НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ

Методологија за следење на овозможувачката околина за развој на граѓанскиот сектор овозможува флексибилност, особено при подготовка на пилот-извештај при утврдувањето на најсоодветните методи за прибирање информации. Имено, расположливите секундарни податоци, како и податоците кои се прибираат од примарни извори се разликуваат во секоја земја. Ваквата флексибилност би била ограничена доколку постои стандардизиран начин на прибирање податоци заради квантифицирање нивно и понатамошно споредување со другите земји кои учествуваат.

МЕТОДОЛОШКИ ОГРАНИЧУВАЊА

Методологијата на прибирање податоци беше фокусирана на два основни извори, и тоа доминантно на секундарни извори на податоци и второ на примарни кои се добиени од ограничен број организации. Најголем дел од добиените информации произлегуваат од извештаи и истражувања спроведени и подготвени од граѓански организации, додека добиените одговори на е-анкетата и интервјуата не се подложени на дополнителна рефлексивна/ проверка и споредба со одговорите на органите на државната управа. Наодите се квалитативни објаснувања и информации, додека отсуствува квантификација за состојбите, што можеби на прв поглед не овозможува јасно и едноставно следење на напредокот на состојбите во избраните области за следење.

ОГРАНИЧУВАЊА ВО СПРОВЕДУВАЊЕТО

Пристапот до информации за граѓанскиот сектор е ограничен кога станува збор за национална статистика за граѓанскиот сектор, детални извештаи на органи на државната управа итн. Исто така обезбедувањето податоци од органите на државната управа бара дополнителни напори, а понекогаш резултира со неуспех.

Партиципативниот пристап на истражувањето влијае на проширување на временската рамка, пораст на трошоците и ангажманот на човечките ресурси и тоа ќе биде голем предизвик за квалитетот и обемот во наредните години. Користењето на е-анкетата е ограничувачко за организациите кои немаат интернет-присуство.

НАОДИ ОД СЛЕДЕЊЕТО

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ

ПОДОБЛАСТ 1.1. СЛОБОДА НА ЗДРУЖУВАЊЕ

ПРАВО НА ОСНОВАЊЕ И УЧЕСТВО ВО ФОРМАЛНИ И НЕФОРМАЛНИИ ФОРМИ НА ЗДРУЖУВАЊЕ

Слободата на здружување е загарантирана со највисокиот правен акт во земјата, односно со Уставот.

Граѓаните може слободно да се здружуваат заради остварување и заштита на нивните политички, економски, социјални, културни и други права и уверувања⁶. Покрај членот 20 кој директно се однесува на слободата на здружување, Уставот исто така гарантира и други облици на здружување, како што се синдикатите (член 37) и црквите, верските заедници и други религиозни групи определени со членот 19 и амандманот VII. Уставното право што ја гарантира слободата на здружувањето е преточено во повеќе закони. Законот за здруженија и фондации е најсуштинскиот и најдиректно го доработува правото на слободно здружување⁷. Законот за здруженија и фондации е донесен во 1998 г. Со новиот Закон за здруженија и фондации од 2010 г. беа воведени одредени новини во основните начела, проширување на слободата на здружување и намалување на товарот и пречките за остварување на слободата на здружување. ЗЗФ ги уредува начинот, условите и постапката за основање, регистрација и престанок на здруженијата, фондациите, сојузите, организациските облици на странските организации во Република Македонија, имотот со кој располагаат, надзорот, статусните промени и статусот на организациите од јавен интерес. Слободата на здружување се остварува преку здружување во здруженија, фондации, сојузи и организациски облици на странски организации за остварување на нивните цели, дејности и заштита на правата, интересите и уверувањата во согласност со Уставот и законите⁸.

⁶Член 20, Устав на Република Македонија, („Службен весник на Република Македонија“ бр.59/2000

⁷Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“ бр.52/2010 и 135/2011).

⁸Член 4, Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“ бр.52/2010 и 135/2011).

РЕГИСТРАЦИЈА

Графикон 1 - Потребно време за регистрирање/ пререгистрирање на организацијата

Согласно анкетата со организациите, процесот на регистрација на здруженијата и фондациите се одвива брзо, лесно и едноставно во најголема мера (84 %). Приближно половина (43 %) од анкетираниите организации одговориле дека потребни биле од 5 до 10 дена за регистрација и секоја петта организација одговорила дека процесот траел помалку од 5 дена. За 28 % од анкетираниите организации процедурата за регистрација траела повеќе од 10 дена.

Проблемите на кои наидуваат организациите се најчесто поврзани со името на организацијата, обезбедување дополнителни документи, различно толкување на законот од страна на државните службеници, дефинирање на дејности согласно НКД и нејаснотии кои настанале со измена на законот⁹. Познати се два случаи на одбивање за регистрација: РАДКО - Организација на Бугарите која изразила контроверзни ставови кон македонскиот идентитет и државностите, здружението Анастасија - водена од српски свештеник кој бил вклучен во правни спорови со Македонската православна црква и судството¹⁰.

НЕФОРМАЛНО ДЕЈСТВУВАЊЕ

За слободното дејствување на неформалните иницијативи законодавството не предвидува ограничувања или санкции и тие го уживаат правото на неформално здружување и не регистрирање. Во пракса исто така не се забележани ограничувања на неформалното здружување.

ВМРЕЖУВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ

Во законодавството правото на вмрежување и членување во мрежи не е предмет на контрола и ограничувања. Во пракса приближно две третини од граѓанските организации членуваат во национални/ меѓународни мрежи¹¹. Исто така дел од организациите членуваат и во повеќе мрежи. Согласно анкетата, сите организации одговориле дека немале обврска да ги известат органите на државната управа дека членуваат во домашна/ странска мрежа.

⁹Димишкова, С. (2012) Ограничување на слободата на здружување и дејствување. Граѓански практики бр.13, Перцепција на влијанието на граѓанските организации и околината во која тие дејствуваат. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

¹⁰USAID (2012) CSO Sustainability Index for Central Europe and Eurasia 2012, 16th Edition. USAID

¹¹Клековски, С., Стојанова, Д., Јаковлеска, Г., Нурединоска, Е. (2011) Долг пат до поголем граѓански ангажман - Аналитички извештај [интернет]. Скопје, МЦМС.

ВМЕСУВАЊЕ НА ДРЖАВАТА ВО ВНАТРЕШНИТЕ РАБОТИ НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ

Членот 10 од ЗЗФ ја дефинира независноста на организациите истакнувајќи дека организациите се независни во управувањето, определувањето и остварувањето на целите и дејностите утврдени во нивните статuti. Во пракса согласно анкетата со организациите државата не се вмешува во внатрешното работење на организациите (90,7%), додека кај шест организации постои неоправдано вмешување од државата.

Графикон 2 - Вмешување на државата во внатрешните работи на организацијата

Но има примери кои се однесуваат на индиректни вмешувања изразени преку игнорирање или јавни напади од државни службеници. Најголем дел (80 %) од организациите никогаш не биле изложени на притисок, додека мал дел (17,3 %) понекогаш се изложени.

Под притисоци организациите подразбираат: дисквалификација на прес-конференции, неучество на претставници на државните институции на настани на граѓанските организации, притоа намалувајќи го нивното медиумско покривање, неоправдан притисок со тврдења кои не се засноваат на факти (пример тврдење дека Ромите ќе бидат виновни за враќање на визниот режим), јавни осуди во медиуми и сл.

ОГРАНИЧУВАЊА ВО РАБОТЕЊЕТО

Граѓанските организации најчесто не се соочиле со незаконски ограничувања или напади од страна на властите, т.е. повеќе од две третини од организациите никогаш не се соочиле со ваквите ограничувања. Во последните неколку години функционирањето на граѓанскиот сектор е оптоварено со одредени законски одредби. Донесувањето на Законот за лустрација создаде дополнителен притисок бидејќи не дава јасни одредби за обврските на ГО и во пракса беа лустрирани лидери на граѓански организации. Функционирањето на граѓанскиот сектор се најде под притисок и на Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам каде санкциите не се пропорционални на големината на ГО и на финансиските капацитети, додека во програмата за заштита од корупција и конфликт на интереси (2011-2015) се предложени измени на релевантни закони кои ќе ги обврзат членовите на органите на здруженијата и фондациите да поднесат пријава за имотна состојба и изјава за судир на интерес.

ИНСПЕКЦИИ И НАДЗОР НАД РАБОТЕЊЕТО НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Во пракса, согласно анкетата, органите на државна управа не одат во ненајавена посета/ инспекција кај организациите, во најголем дел од случаите (82,7 %), додека мал дел (17,3 %) имале ненајавена посета од финансиска инспекција, од инспекција на УЈП, и тоа во три случаи, посета од Државниот архив на РМ, МВР и трудовата инспекција.

Исто така анкетата покажува дека во најголема мера 60 % од организациите не биле изложени на административните барања и надзорот за одредени прашања, 10,7 % сметаат дека се оправдани и пропорционални и 17,3 % сметаат дека се оправдани но непропорционални, додека 12 % од организациите одговориле дека биле изложени на неоправдани и непропорционални контроли/ надзор.

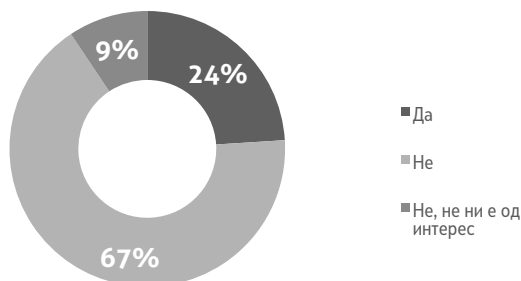
Најчесто проблемите се јавуваат со подготвувањето програма за спречување на перење пари (непотребно детална, форматот не соодветствува со дејноста и спецификите на работењето на организациите, голем дел од организациите оперираат со мали буџети, високи санкции, недоволно информирање и обучување на ГО). Најголем дел од организациите (92 %) никогаш не се соочиле со санкции од орган на државната управа.

ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ЗА АКТИВНОСТИТЕ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Законодавството овозможува организациите да прибираат средства на различни начини и од различни извори. Организациите средствата за финансирање може да ги стекнуваат од членарина, основачки влогови, доброволни прилози, донации, подароци (во пари, добра, имотни права), завештанија, легати, дејности со кои се стекнува добивка, кирии и закупнини, како и приходи од инвестиции, дивиденди, камати, заеми и други приходи во согласност со закон и со статутот¹².

Членот 12 од ЗЗФ на организациите им овозможува да вршат дејности со кои може да стекнат добивка (економски активности), ако дејноста е поврзана со целите утврдени со статутот и доколку се осигури добивка, иста мора да биде угодна за истите цели.

Графикон 3 - Вршење економски активности од страна на граѓанските организации

Стектанатата добивка не може да се распределува меѓу основачите, членовите, членовите на органите, директорите, вработените или кое било друго поврзано лице со нив. Според резултатите од анкетата, најголем дел од организациите (66,7 %) не вршат економски активности, додека мал дел (9,3 %) и немаат интерес за вршење. Од другите (24 %) кои вршат економски активности најчесто тоа се истражувачки активности, испорака на обуки, консултации, подготовка на документи, други услуги, кирии, опрема, заеми за домување итн.

¹²Член 48, Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/2010 и 135/2011).

Најголем дел од организациите (86,7 %) не се соочуваат со административни потешкотии при вршењето економски активности (сепак некои од ГО имаат потешкотии, на пр. и при продажба на ситни ракотворби во готово, потребно е да имаат фискален апарат).

ОГРАНИЧУВАЊА ЗА СТРАНСКА ПОДДРШКА

Законодавството не предвидува ограничувања (пр. административни или финансиски оптоварувања, предодобрувања или канализирање на финансиите преку специфични тела) за добивање странски финансии. Според анкетата, 14,1 % од организациите се соочиле со ограничувања од државни институции при добивање средства од странски донатори и согласно нивните објаснувања, станува збор за индиректни потешкотии во користењето на даночните олеснувања врзани за добиените странски финансии.

ДОБИВАЊЕ СРЕДСТВА ОД ПОЕДИНЦИ И ПРЕТПРИЈАТИЈА

ЗЗФ овозможува организациите да стекнуваат приходи од индивидуи и претпријатија, а ЗДСЈД предвидува даночни олеснувања за давателите на донации за проекти од јавен интерес. Сепак средствата од поединци и претпријатија се сè уште недоволно искористен потенцијал за граѓанскиот сектор. Според Светскиот индекс на давање од 2012 г., Македонија се наоѓа на 72 место на скалата на земји (од вкупно 146), т.е. 22 % од испитаниците им донираат пари на организации. Анкетата пак упатува на тоа дека значителен дел (48 %) од анкетираниите организации добиваат средства од поединци, додека повеќе од половина (54,7 %) од претпријатија. Постапката за добивање на овие средства во 30,7 % ја оцениле како едноставна и без дополнителни трошоци, додека 6,7 % сметаат дека е едноставна, но со дополнителни трошоци и исто толку сметаат дека е сложена со дополнителни трошоци. Во појаснувањето стои дека сложеноста и дополнителните трошоци се содржат во ангажирањето човечки ресурси за спроведување процедури и пријавување на средствата.

ПОДОБЛАСТ 1.2. ДРУГИ ПОВРЗАНИ СЛОБОДИ

СЛОБОДА НА МИРНО СОБИРАЊЕ

Членот 21 од Уставот на Република Македонија кој ја гарантира слободата на мирно собирање е разработен во посебен закон од 1995 година, односно со Законот за јавните собири¹³. Со овој закон е уреден начинот на остварување на правото на граѓаните на јавно собирање поради мирно изразување на мислење и јавен протест. Согласно Законот, секое собирање на отворен или затворен простор заради остварување забавни, културни, верски, хуманитарни, социјални, политички, економски, спортски или слични интереси на граѓаните, организирани заради јавно изразување на мислење или протест ќе се смета како јавен собир. Понатака, Законот утврдува дека организаторот може, но не мора да го известува МВР за настанот, но организаторот е одговорен за безбедноста и за заштита на правата на другите граѓани. Во Законот се предвидени можностите кога МВР може да го прекине одржувањето на јавниот собир, а тоа се кога истиот е насочен кон: загрозување на животот, здравјето, безбедноста, личната сигурност и имотот на граѓаните; вршење или поттикнување кривични дела утврдени со закон; и загрозување на животната средина. На странски лица им е

¹³Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“ бр.55/1995; 19/2006 и 66/2007).

дозволено свикување и одржување јавни собири, но за нив постои задолжителен услов кој налага собирот да биде пријавен и да биде добиено одобрение од Министерството за внатрешни работи¹⁴.

Уставното право за собирање е генерално почитувано¹⁵. Согласно анкетата, најголем дел (85,7 %) од организациите го практикувале своето право без никакви пречки, додека на мал дел (14,3 %) им било ограничено собирањето.

Во пракса слободата на собирање била практикувана во последните три години од мноштво организации и иницијативи.

Некои од позначајните собири се мирните протести „Стоп за полициската бруталност“, предизвикан од убиството на едно младо лице за време на партиска прослава¹⁶. Друга позначајна граѓанска иницијатива е АМАН, движење кое започна како реакција примарно на зголемувањето на цените на електричната енергија¹⁷. Граѓаните протестираа низ повеќе градови против ваквите одлуки повеќе од една година, барајќи државата да ги заштити нивните права како потрошувачи и да не го загрозува дополнително и така нискиот животен стандард. Успешен пример за слободно собирање е исто така иницијативата „На Точак“¹⁸. Имено, станува збор за собир на една локација на група граѓани/ велосипедисти и заедничко возење по улиците од градот. Досега одржани се вкупно 18 собири и во просек учествуваат 275 граѓани (вкупно 4.950).

ОГРАНИЧУВАЊЕ НА СЛОБОДАТА НА МИРНО СОБИРАЊЕ

Во пракса постојат примери на ограничување на слободата на собирање најчесто поврзани со целното место на одржување на собирот.

На пример, при собирот на „Стоп за полициската бруталност - одбележување една година од убиството“, учесниците не можеле да го остварат своето право за собирање на целната локација и биле ограничувани со засилена поставеност на тела за одржување на редот¹⁹. Последното ограничување на собир беше протестот за поддршка на новинарот Кежаровски на 23 октомври 2013 г., кога полициски службеници го ограничија слободното движење на граѓаните на целната локација, со зголемена употреба на полициска сила²⁰.

КОНТРАСОБИРИ

Одржувањето контрасобири во пракса се случува и истото е најчесто обезбедено. Така во случаите на протести на „Стоп за полициската бруталност“ и на АМАН им било соодветно овозможено на сите вклучени страни да го остварат своето право²¹. Единствено во еден од собирите на АМАН се случил мал инцидент во кој учесник од едната група влегол во просторот на другата и им упатил закани и притоа немало

¹⁴Закон за јавните собири

¹⁵FreedomHouse (2013) Freedom in the World 2013. FreedomHouse.

¹⁶Митров А., (2013) Интервју за неформална иницијатива Стоп за полициска бруталност. МЦМС. Интервјето е направено од Борјан Ѓузелов. [лице в лице]. Скопје, 19.9.2013

¹⁷Голубовска Ј., (2013) Интервју за неформална иницијатива АМАН. МЦМС. Интервјето е направено од Борјан Ѓузелов. [лице в лице]. Скопје, 1.11.2013

¹⁸<http://natochak.blogspot.com/>, Пристапено на: 25.11.2013

¹⁹Митров А., (2013) Интервју за неформалната иницијатива „Стоп за полициската бруталност“. МЦМС. Интервјето е направено од Борјан Ѓузелов. [лице в лице]. Скопје, 19.9.2013

²⁰Хелсиншкиот комитет за човековите права на Република Македонија (2013) Месечен извештај за човековите права во Република Македонија, октомври 2013. Скопје, ХКЧП.

²¹Митров А., (2013) Интервју за неформалната иницијатива „Стоп за полициската бруталност“. МЦМС. Интервјето е направено од Борјан Ѓузелов. [лице в лице]. Скопје, 19.9.2013

никаква реакција од страна на полицијата. Друг случај е „Маршот на толеранцијата“ каде физички биле нападнати два активисти за човековите права, како и „Фронтот на народот“ каде е констатирано ненавремено раздвојување на групите на соодветна далечина со што овие протести резултираа и со повреди на неколку полициски службеници и граѓани²².

ПРИЈАВУВАЊЕ МИРНИ СОБИРИ

Неформалните иницијативи имаат искуство со непријавување на собирите без да бидат за тоа ограничени. Кај неформалното движење „Стоп за полициската бруталност“ протестите не биле однапред пријавувани и за тоа не се соочиле со проблеми. Исто така и од АМАН не го најавиле првиот протест кој е одржан на 14 август 2012 г., но потоа воспоставиле практика на пријавување на собирот и маршрутата на движењето, пред сè за личната безбедност на граѓаните²³.

УПОТРЕБА НА ПРЕКУМЕРНА СИЛА

Мирните собири во најголем дел поминуваат со соодветен распоред на институциите за спроведување на редот и нивно професионално овозможување на одржување на собири и контрасобири. Неформалните движења во најголем дел не се соочиле со прекумерна сила на полицијата и односот на полицијата бил коректен, професионален и толерантен²⁴. Од друга страна, во одредени случаи имало домашни посети на полицијата кај учесниците на собирите или легитимирање на луѓе низ толпата. Сепак во барем еден случај прекумерна сила од полицијата е забележана. Имено, во случајот на „Паркобрани“ беше ограничен мирен протест на група активисти за заштита на животната средина – спречен со силна полициска операција. Учесниците во протестот не беа повредени, туку приведени во полициска станица за краток период.

ПРИСТАП НА МЕДИУМИТЕ ДО СОБИРИ

Медиумите генерално имаат целосно слободен пристап до собирите и учесниците на собирот.

СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ

Уставовиот на РМ на граѓаните им ја гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, како и слободата на зборови, јавното настајување, јавното информирање и слободното основање институции за јавно информирање²⁵.

Исто така и Законот за граѓанската одговорност за навреда и клевета ја гарантира слободата на изразување и информирање како една од битните основи на демократското општество²⁶. Законот е усогласен со европските практики во

²² Хелсиншкиот комитет за човековите права на Република Македонија (2013), Посебен извештај за четириесет и деветтата седница на Собранието на РМ одржана на 24 декември 2012 година, случувања пред и во Собранието, февруари 2013. Скопје, ХКЧП.

²³ Голубовска Ј., (2013) Интервју за неформалната иницијатива АМАН. МЦМС. Интервјето е направено од Борјан Ѓузелов. [лице в лице]. Скопје, 1.11.2013

²⁴ Сарачини П., (2013) Интервју за неформална иницијативата „Заедно за мир“. МЦМС. Интервјето е направено од Борјан Ѓузелов. [лице в лице]. Скопје, 22.10.2013

²⁵ Член 16, Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/2000

²⁶ Член 2, Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета („Службен весник на Република Македонија“, бр. 143/2012)

определувањето ограничувања на слободата на изразување и информирање²⁷. Постои мислење дека ГО кои се критични кон Владата често се соочуваат со потешкотии и се предмет на вербални напади, дури некогаш и етикетирано како државни непријатели²⁸. Многу често како резултат на ова ГО практикуваат самоцензура. Од друга страна, согласно анкетата, мал дел од организациите (19 %) сметаат дека им е ограничена слободата на изразување.

Графикон 4 - Изложеност на притисок, поради искажување критички ставови кон властите

Неформалните иницијативи не се соочиле со директни случаи на ограничувања на правото на слобода за изразување на движењето, ниту пак на членовите/учесниците во движењето. Анкетата покажува и дека најголем дел од организациите (74,7 %) не биле изложени на притисок, сепак мал дел (21,3 %) биле понекогаш.

Станува збор за: притисоци од страна на државни службеници при презентација на наоди од истражување, игнорирање од страна на институции, јавна осуда, лични закани и сл. Шест организации одговориле дека нивни членови биле прогонувани за критички говор (пр. информативен разговор, приведување, водење судски постапки за клевета и навреда).

ПРАВО НА БЕЗБЕДНО ДОБИВАЊЕ И ПРЕНЕСУВАЊЕ ИНФОРМАЦИ ПРЕКУ КОЈ БИЛО МЕДИУМ

Уставот го гарантира слободниот пристап до информациите, слободата на примање и пренесување информации²⁹. Следење на комуникациските канали може да настане согласно Законот за следење на комуникациите и се остварува единствено со постапка утврдена со овој закон, со која не се загрозуваат човековите слободи и права³⁰.

Поларизацијата на медиумите и општеството се наведува како важен проблем кој влијае врз дистрибуцијата на информации до јавноста³¹. Пристапот до интернет е неограничен³². Отворени се и функционални портали и радио, меѓу другото, за промовирање активности на граѓански организации³³.

Во пракса граѓанските организации и неформалните здружување немаат ограничувања во пренесување на својата порака преку сите медиуми. На пример, неформалното

²⁷Член 3, Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета

²⁸USAID (2012) CSO Sustainability Index for Central Europe and Eurasia 2012, 16th Edition. USAID

²⁹Член 16, Устав на Република Македонија

³⁰Член 5, Закон за следење на комуникациите („Службен весник на Република Македонија“, бр. 121/2006

³¹Македонски институт за медиуми (2013), Бела книга – Приоритети и механизми за унапредување на соработката меѓу граѓанските организации и медиумите за ефикасна заштита на човековите права. Скопје, МИМ.

³²Freedom House (2013) Freedom in the World 2013. Freedom House.

³³МИМ во 2012 постави портал www.aktiv.org.mk, како линк меѓу ГО и медиумите за промовирање на активности на ГО. Исто така воспоставено е и радиото МОФ со национално покривање.

движење „Плоштад Слобода“ слободно ги користи социјалните медиуми за: „онлајн“ петиција, фејсбук-група, профил на јутјуб, преку кои канали организираа настани.³⁴

Сепак во практиката имаше неколку спротивни случаи. Во извештајот на ХКЧП се наведува дека во случајот на „Стоп за полициската бруталност“ од страна на службата за технолошки и интернет-криминал при МВР е извршено бришење на групи на социјалната мрежа „Фејсбук“ (Facebook), кои броеле над 7.000 поддржувачи, а кои се однесувале на спонтано организирање по повод протестите против полициската бруталност³⁵.

Широкопојасен интернет-пристап имаат најголем дел од домаќинствата (65,1 %)³⁶. Помалите заедници се соочуваат со проблеми во интернет-пристапот, како и квалитетна мобилна услуга.

Граѓанските организации недоволно имаат интерес и ги користат интернетот и социјалните медиуми за комуницирање со јавноста, имено од вкупно 666 активни достапни веб-страници регистрирани под доменот org.mk, само мал дел (10 %) од нив се активни на социјалните медиуми³⁷.

³⁴ Трошановски, М., Поповиќ М. (2012) Граѓанско мобилизирање на социјалните мрежи: Анализа на социјалните медиуми и „Плоштад Слобода“. Граѓански практицибр. 12, Граѓански ангажман – Вклученоста на граѓаните во граѓанското општество во Македонија. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

³⁵ Хелсиншкиот комитет за човековите права на Република Македонија (2011), Годишен извештај за состојбите во областа на човековите права во Република Македонија во 2011 година. Скопје, ХКЧП.

³⁶ Државен завод за статистика (2013), Државен завод за статистика. Достапно на <http://www.stat.gov.mk>.

³⁷ Ристовски Б., Булдиоски Д., (2011) Употреба на социјалните медиуми од страна на граѓанските организации во Република Македонија. Скопје. Македонски центар за меѓународна соработка.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

ПОДОБЛАСТ 2.1. ДАНОЧЕН / ФИСКАЛЕН ТРЕТМАН ЗА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ И НИВНИТЕ ДОНАТОРИ

ДАНОЧНИ ОЛЕСНУВАЊА ЗА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Постојат повеќе даночни закони кои во своите одредби директно или индиректно го засегаат граѓанскиот сектор. Новините во ЗЗФ, како можноста за преземање дејности со кои се стекнува добивка и можноста за добивање статус организација од јавен интерес, наметнуваат потреба од измени во даночната политика во одредбите кои се однесуваат на ГО.

Во принцип, граѓанските организации се изедначени со другите правни лица кога сè останува збор за даночниот режим.

Ова значи дека нема посебни поттикнувања кои би ја олесниле работата на организациите, а наедно би се придонело кон индиректна поддршка од државата за одржливост на граѓанскиот сектор. Особено оптоварување претставува плаќањето персонален данок на доход за материјални и патни трошоци за дејствија настанати во рамките на редовни активности на граѓанските организации. Исто така, изедначениот третман со профитните субјекти во Законот за данокот на добивка не создава никакви олеснувања за организациите. Позитивен е пристапот да не постои ограничување на висината на приходи стекнати од економски активности, како и непостоењето дополнителни даночни оптоварувања за приходите од економски активности.

Даночните олеснувања согласно ЗДСЈД се применуваат, со исклучок на олеснувањата кај индивидуалните давања. Поради различно толкување од страна на институциите на соодветната одредба од законот, даночното олеснување за персоналниот данок речиси и да не функционира.

Анкетата на организациите покажува дека голем дел од организациите (92 %) не обезбедуваат приходи од пасивни инвестиции.

Законодавството нема јасни и одделни одредби за фондови (endowments).

ИНДИВИДУАЛНО И КОРПОРАТИВНО ДОНАТОРСТВО

Законот за донации и спонзорства во јавните дејности за прв пат во Македонија овозможи граѓаните и претпријатијата да добијат даночни олеснувања за донации и спонзорства во области од јавен интерес, и тоа на здруженија, фондации и поширок круг на приматели³⁸. Во 2011 г. се формира работна група во која беа вклучени граѓански организации во рамките на МП која требаше во консултативен дух да направи подобрувања на овој закон, но групата не се состана повеќе од една година.

Административната процедура по која може да се реализира даночното олеснување е комплицирана, обемна и ги оштетува корисниците на законот,

³⁸Закон за донации и за спонзорства во јавните дејности („Службен весник на Република Македонија“, бр. 47/2006; 86/2008 и 51/2011).

особено давателиите³⁹. Во практика најчесто ресорните министерства во одредувањето на јавниот интерес не се користаат со пошироките дефиниции кои ги дава ЗДСЈД, туку ги применуваат концепциите дефинирани во законската регулатива во дадената област⁴⁰.

Графикон 5 - Користење на даночни олеснувања за донираните средства од поединци

Анкетата покажува дека поголем дел од организациите (52 %) не добиваат средства од поединци и половината од нив не знаат дали поединците-донатори користат олеснувања, додека помал дел (27,7 %) сметаат дека не користат. Даночните олеснувања за поединците се ограничени на невработени („фриленс“, краткорочни консултантски меѓународни проекти) што го ограничува потенцијалот за индивидуална филантропија⁴¹.

Графикон 6 - Користење на даночни олеснувања за донираните средства од претпријатија

Скоро половина од испитаните организации (45,3 %) одговориле дека не добиваат средства од претпријатија. Од оние организации кои добиваат средства, половина (46,3 %) не знаат дали нивните донатори користат олеснувања.

Добиените средства најчесто служат како краткорочна поддршка на работата на граѓанските организации⁴². Сепак постојат претпријатија во Македонија кои развиваат програми за ООП преку кои доделуваат средства за долгорочен развој на граѓанските организации, а некои од нив соработуваат со ГО за дистрибуција на средствата. Општо земено, постои одредено ниво на донации и спонзорства кое се одржува во текот на

³⁹Кусиникова Н., Хаџи-МицеваЕванс К., Николов А. (2011) Анализа на спроведувањето на законот за донации и спонзорства во јавните дејности: 2007-2011. Здружение „Конект“ и Европски центар за непрофитно право (ЕЦНЛ).

⁴⁰Кусиникова Н., Хаџи-МицеваЕванс К., Николов А. (2011)

⁴¹Golubović D., (2013) Tax Laws Affecting Philanthropy in the Countries of South Europe. SIGN Network

⁴²Кусиникова, Н. (2012), Односите меѓу деловниот сектор и граѓанското општество/ општествената одговорност на претпријатијата. Граѓански практики бр. 13, Перцепција на влијанието на граѓанските организации и околината во која дејствуваат тие. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

годините (7 милиони евра во последните три години⁴³) и кој е потенцијален ресурс за граѓанските организации. Увидувањата на МП од досегашното спроведување на Законот за донации и спонзорства во јавните дејности укажува на тоа дека спонзорствата се доминантни во однос на донациите и дека освен здруженијата од доменот на спортот (спортските клубови, федерации итн.), најчесто како приматели се јавуваат јавните установи од доменот на образованието, здравството и културата.

ГО И ОПШТЕСТВЕНА ОДГОВОРНОСТ НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА

Општествената одговорност на претпријатијата во Македонија како концепт почнува да се развива и промовира со воспоставувањето на Националното координативно тело за ООП во 2007 г. кое содржи претставници на граѓански организации. Телото служи како фокусна точка за активностите за промовирање на ООП во Македонија, како координатор на различни сектори и актери кои се вклучени во ова поле. ГО не се доминантните двигатели на ООП во земјата и соработката на секторите е на ниско ниво⁴⁴. Соработката помеѓу деловниот сектор и ГО најчесто се реализира преку донации од претпријатијата за ГО што е во согласност со перцепцијата на самите ГО кои деловниот сектор го гледаат како можен извор на финансии.

ПОД-ОБЛАСТ 2.2. ПОДДРШКА ОД ДРЖАВАТА

ДИРЕКТНО ФИНАНСИРАЊЕ ОД ДРЖАВАТА

Буџетското финансирање на граѓанските организации својот основ го има во Законот за извршување на буџетот на РМ, Законот за здруженија и фондации, Одлуката за критериумите и постапката за распределба на финансиските средства за здруженијата и фондации од буџетот на РМ, како и закони и подзаконски акти на соодветните министерства и другите органи на државната управа соодветно за областите кои ги регулираат тие закони. Од 2007 година донесен е и Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации. Во јануари 2009 г. за прв пат Владата ја усвои Програмата за финансирање програмски активности на здруженија и фондации и секоја година се носи нова програма. Еден месец подоцна, во 2009 г., се донесе и новата Одлука за критериумите и постапката за распределба на средствата за финансирање на програмските активности на здруженија и фондации од буџетот на РМ, која исто така се повторува секоја година.

Институционална поддршка за граѓанските организации отсуствува (освен за ГО кои секоја година со одлука⁴⁵ добиваат средства од игри на среќа и забавни игри). Кофинансирањето не е специфично регулирано. Кофинансирањето и предфинансирањето на проектите на ЕУ и проекти од други донатори е сè уште значаен проблем за организациите, особено за оние кои се помали. Постои напредок во соработката, имено Министерството за локална самоуправа донесе одлука да ги кофинансира проектите за прекугранична соработка со Грција и со Албанија. Исто така во повеќе општини е забележано донирање средства во проекти раководени од граѓански организации во делот на прекугранична соработка со Грција и со Бугарија⁴⁶.

⁴³Техничка поддршка за граѓанските организации (2011), Оценка на потребите на граѓанските организации Република Македонија. Скопје. Канцеларија на ТАКСО во Република Македонија.

⁴⁴Кусиникова, Н. (2012)

⁴⁵Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за распоредување на приходите од игрите на среќа и од забавните игри во 2013 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженија за борба против семејното насилство и за Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 147/2013).

⁴⁶USAID (2012) CSO Sustainability Index for Central Europe and Eurasia 2012, 16th Edition. USAID

МЕХАНИЗАМ ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА СРЕДСТВА

Во Македонија секоја година од буџетот се издвојуваат средства за граѓански организации преку буџетската ставка 463 - трансфери до невладини организации.

Постапката за распределбата на средствата е различна во различни органи на државната управа⁴⁷. Потставките на ставката 463 се поклопуваат по нивното значење и внесуваат конфузија и недореченост при спроведување на трансферите. Прифатеното разбирање во Република Македонија е дека граѓанските организации се зависни од странските донации и дека домашната поддршка не е соодветна, особено нема доволно директна поддршка од страна на државата. Во изминатите три години висината на издвоените средства од оваа ставка се движи околу 4.000.000 ЕУР.

Недоразбирање создава фактот што ставката 463 не се однесува само на здруженија и фондации, туку и на синдикатите и на верските заедници и преку сè, на политичките партии.

Средствата од игрите на среќа и забавните игри се значителен извор за граѓанските организации и се засноваат на: Закон за игрите на среќа и забавните игри, Одлука за распределба на приходите од игрите на среќа и забавните игри (соодветно секоја година од Владата) и Критериуми за распределба на приходите од игрите на среќа и забавни игри (МТСП), Закон за инвалидските организации и Закон за социјална заштита. Сепак средствата не се доделуваат во предвидениот процент од 50 % согласно законското решение од вкупниот приход на средства од игрите на среќа и забавните игри. Вообичаено годишниот износ е 75.000.000 МКД (120.000 ЕУР) што е помеѓу 7 % и 12 % од вкупниот годишен приход. Сепак ова е во рамките на законски поставениот праг кој покрај оригинално предвидените 50 %, поставува и дополнително административно ограничување според кое не може да бидат доделени помалку од 60.000.000 МКД (970.00 ЕУР) и не повеќе од 120.000.000 МКД (1.940.000 ЕУР). Поддршката се однесува на мал број организации доделена во нетранспарентната постапка, како и други дополнителни ограничувања⁴⁸.

Меѓу граѓанските организации најпознати средства кои ги дава државата се средствата распределени согласно Одлуката на Владата, бидејќи тие се распределуваат на јавен оглас и во континуитет дваесетина години наназад⁴⁹. Висината на овие средства е многу мала во споредба со вкупните распределени средства под буџетската ставка 463. На годишно ниво тие изнесуваат 15.000.000 МКД (243.805 ЕУР), што претставува, на пример, 12.000.000 МКД (195.045 ЕУР) или 4,4 % од буџетската ставка 463 за 2013 година.

⁴⁷Буџет на Република Македонија за 2013 („Службен весник на Република Македонија“, бр. 167/2013).

⁴⁸Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за распоредување на приходите од игрите на среќа и од забавните игри во 2013 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженија за борба против семејното насилство и за Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 147/2013).

⁴⁹Одлука за распределба на средствата од буџетот на Република Македонија за 2012 година наменети за финансирање на програмските активности на здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 162/2012).

Графикон 7 - Граѓански организации корисници на средства од државни извори

Согласно анкетата, половина од организациите (56 %) добиле државни средства, додека секоја петта организација (20 %) не конкурирала никогаш, а секоја четврта (24 %) конкурирала, но не добила.

Организациите кои добиле државни средства најчесто како пример ги наведуваат средства кои се распределуваат преку Генералниот секретаријат на Владата, Одделението за соработка со ГО. Во

последните три години средствата кои ги добивале ГО од државата поединечно се движат од 100 до 34.000 ЕУР на годишно ниво. За неформалните иницијативи (примерот на АМАН) нема законски решенија и предвидени средства за покривање на трошоците за граѓански иницијативи.

Финансиската околина за поддршка на граѓанскиот сектор од страна на министерствата е ниско оценета во истражување „Огледало на Владата“ од 2012 г. што се должи на фактот дека само половина од министерствата одговориле дека имаат средства за финансирање програми и проекти наменети за граѓанските организации⁵⁰.

ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ПОСТАПКАТА ЗА ФИНАНСИРАЊЕТО ОД ДРЖАВАТА

Кодексот предвидува добри практики на транспарентно распределување на средствата, но ретко кои од органите на државната управа се придржуваат кон тоа⁵¹. Ретко кои од министерствата ги распределуваат средствата со отворен повик. Добри примери за објавување јавен конкурс се МТСП, МК и АМС. Потранспарентна е процедурата за средствата кои директно ги распределува Владата, преку Генералниот секретаријат, кое пак преку на Одделението за соработка со ГО ги распределува средствата секоја година со објавување јавен повик, со воспоставени критериуми и рокови и по донесувањето на одлуката за распределба на средствата таа се објавува, а добри практики за соопштување на одлуката има и МТСП каде се доставува допис за информирање и копија од решението за доделување средства до сите кои аплицирале на истиот конкурс.

СУДИР НА ИНТЕРЕСИ

Согласно членот 5 од Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на здруженијата на граѓани и фондациите, начинот и постапката на бирање на членовите на комисијата која врши избор на проекти, нивните должности и начинот на кој ќе се избегне можен судир на интереси го определува секој орган на државната управа⁵². Не е познато дали оваа процедура е почитувана, ако се земе предвид дека институциите не го применуваат Кодексот во целост.

⁵⁰Саздевски М., Огненовска С. (2012), Учество на јавноста во процесите на подготовка на закони : Огледало на Владата 2012. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

⁵¹Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 130/07).

⁵²Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации.

ИНФОРМИРАЊЕ И ВКЛУЧЕНОСТ ВО ЦИКЛУСОТ НА ДРЖАВНО ФИНАНСИРАЊЕ

Во Кодексот предвидени се јасни процедури за вклучување на граѓански организации, меѓутоа неговата необврзувачка сила овозможува институциите да не ги следат тие препораки⁵³. Државата нуди ограничени можности за вклучување на јавноста во процесот на буџетирање, т.е. вклученоста е оценета како слаба⁵⁴. Вклученоста на граѓанските организации во циклусот на јавно финансирање е подрачје со најмалку активности⁵⁵. Анкетата на организациите покажува дека со најголем дел од организациите (76 %) не е извршена консултација за приоритетите за финансирање/поддршка од страна на државата.

Распделувањето на средствата од игрите на среќа и забавните игри е нетранспарентно, бидејќи не постои никаква информираност на јавноста, ниту пак јавен повик за распределба на приходите. Средства се наменети за однапред одредени организации, кои се назначени во Одлуката.

АПЛИКАЦИИ ЗА ДОБИВАЊЕ ПОДДРШКА ОД ДРЖАВАТА

Според анкетата за организациите, подготовката на обрасци и прибирањето документи и финансиските издатоци при аплицирањето за државни средства не се сложени (72 %) и само 10 % сметаат дека се финансиски оптоварувачки (пр. документи од ЦРМ).

ОТЧЕТНОСТ, СЛЕДЕЊЕ И ОЦЕНКА НА ИСКРИСТЕНОСТА НА ДРЖАВНАТА ПОДДРШКА

Согласно Кодексот, известувањето од страна на организациите за начинот на искористување на добиените средства треба да се одреди во договорот меѓу институцијата која ги доделила средствата и организациите. Не постојат пропишани санкции за злоупотреба на парите. Најчесто известувањето не е неопходно што ја подигнува нетранспарентноста на процесот, ако се земе предвид дека не може да се согледа ефектот и интересот постигнат на национално ниво. Покрај тоа што на пример Одлуката⁵⁶ предвидува следење и оценување на остварувањето на проектите кои се финансирани, сепак отсуствува следењето и оценката.

Согласно анкетата кај организациите кои биле корисници (53,3 %) на државни финансии, кај половина од нив (50 %) не бил спроведен надзор, додека кај помал дел од организациите (35 %) надзорот за добиените средствата од државата се одвивал согласно претходно воспоставен систем на објективни показатели.

Кај најголем дел од ГО надзорот се случил согласно однапред утврден временски период, со претходна најава. МТСП е министерство со добри практики каде надзорот го врши посебна комисија, во определен извештаен формат воведен во текот на 2013 г. и временски период, со ненајавени посети.

⁵³Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации.

⁵⁴International Budget Partnership (2012) Open Budget Survey 2012. International Budget Partnership.

⁵⁵Клековски, С., Стојанова, Д., Јаковлеска, Г., Нурединоска, Е. (2011) Долг пат до поголем граѓански ангажман – Аналитички извештај [интернет]. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

⁵⁶Одлуката за распоредување на приходите од игрите на среќа и од забавните игри во 2013 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженија за борба против семејното насилство и за Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 147/2013).

НЕФИНАНСИСКА ПОДДРШКА ОД ДРЖАВАТА

Нефинансиската поддршка секое министерство и друг орган на државната управа може да ја уредува со подзаконски акти. Во пракса МК, МО и АМС обезбедуваат субвенционирани или бесплатни канцеларии како долгорочна поддршка, сали за состаноци и сл. Сепак станува збор за краткорочна нефинансиска поддршка.

Според анкетата, дел од организациите (20 %) не знаат дека може да се обррат за нефинансиска поддршка кај организациите на државната управа.

Исто така постојат изолирани случаи да се отповика доделена нефинансиска поддршка поради критички став на организацијата. Поголем е бројот (66,67 %) на организации кои побараната нефинансиска поддршка ја добиваат, наспроти оние кои биле одбиени.

ПОДОБЛАСТ 2.3. ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ

ТРЕТМАН НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ КАКО РАБОТОДАВАЧИ

Граѓанските организации немаат никакви предности во однос на вработувањето, споредено со другите работодавачи. Во националните политики за невработеност, ГО не се перципирани како потенцијален извор на вработување, а често и не се дел од мерките на владата кои поттикнуваат вработување. Редовна статистика за бројот на вработени лице во граѓанскиот сектор води Централниот регистар на РМ, но располагањето со статистиката не е бесплатно.

Во 2013 г. вкупниот број на вработени во граѓанскиот сектор во Македонија изнесува 1.839⁵⁷.

Согласно истражувањето за млади, само 2 % од испитаниците работеле во граѓанскиот сектор⁵⁸. Исто така друго истражување потврдува дека јавниот и деловниот сектор се најатрактивни сектори за вработување за студентите, додека непрофитниот сектор бил значително помалку популарен меѓу студентите (10,8 %)⁵⁹.

ВОЛОНТЕРСТВО

Волонтерството во Македонија е присутно во различни форми, а постои долга традиција на волонтирање од формален и неформален карактер.

Волонтерскиот ангажман доминира во граѓанскиот сектор наспроти групите сектори во Македонија⁶⁰.

Законот за волонтерство донесен во 2007 г. дава рамка за уредување на односите помеѓу волонтерот и организацијата и го поттикнува волонтерството. Законот има јасно дефинирани договорни односи и заштита за волонтирање. Напорите за развој на волонтерството од 2010 г. со подготовка на Стратегијата за промовирање и развој на волонтерството 2010-2015 се интензивираат. Ова беше проследено со

⁵⁷Централен регистар на Република Македонија (2013).

⁵⁸Реактор-истражување во акција (2012), Млади и пазарот на трудот. Скопје, Реактор-истражување во акција.

⁵⁹Србијанко Корунувска Ј., Аврамовска Корунувска Н., Малеска Т. (2012), Капитулација, конфузија или отпор: Социјалниот капитал на македонските средношколци. Скопје, Младински образовен форум и Реактор.

⁶⁰Стојанова Д., Јаковлеска Г., Клековски С., Нурединовска Е., (2010), Самоперцепција за граѓанското општество - извештај од организациската анкета. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка.

воспоставувањето на Националниот совет за развој на волонтерството (со четири претставници на граѓанскиот сектор). Советот и МТСП на годишно ниво доделуваат награди со цел промоција на волонтерството. Законот за волонтерство е перципиран како неопходен заради регулирање на волонтерскиот статус, сепак во најголем дел организациите и поединците не се доволно информирани за неговото постоење и за одредбите. Законот за волонтерство се смета за корисен и во најголем дел функционален, бидејќи регулира односи на волонтерство, правен статус на волонтер, едукација на индивидуи, работно искуство за волонтерите, волонтерски стаж⁶¹.

АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ВОЛОНТЕРСКАТА РАБОТА

Бројот на организации кои ги користат поволностите од Законот е еднаков со оние кои не користат никакви поволности, најчесто заради незапознаеноста со функционирањето на законот и немањето доволно ресурси. Организаторите на волонтерски активности сметаат дека административните процедури за ангажирање волонтери се комплицирани и се соочуваат со бавноста на функционирањето на државни институции. Ова особено се однесува на постапката за волонтирање на странско лице.

Со потешкотии во спроведувањето на Законот за волонтерство се сретнале 28 % од организаторите на волонтерска работа што се запознаени со Законот и најголем дел од потешкотиите со кои се соочиле се поврзани со административните процедури за организирање волонтерска работа.

РАЗНОВИДНОСТ НА ВОЛОНТЕРСКИОТ АНГАЖМАН

Во пракса се волонтира во различни области, како на пример вклучување во подготовка и спроведување на различни проекти, организирање работилници, држење јазични курсеви, спроведување различни акции, работа во дневни центри, вршење административни работи и поедноставни работни задачи.

ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ И ГРАЃАНСКИ АКТИВИЗАМ

Образовниот систем, почнувајќи од седмо одделение во основното образование, ги воведува учениците во редовниот предмет – граѓанско образование, каде една од целите е тие да ја разберат својата улога како граѓани и улогата на ГО⁶². Исто така основното образование го вклучува предметот животни вештини каде се дискутира за различни теми, како правата на децата и недискриминација итн. Граѓанското образование не е предмет во наставните содржини во средното, како и во високото образование⁶³. Согласно истражувањето на „Реактор“, две третини од средношколците немаат часови во кои потребно е да следат тековни политички случувања, дополнително половина од средношколците никогаш немаат напишано писмо или презентација, не учествувале на дебата, не посетиле јавна институција или пак пишале писмо до институција, што покажува висок степен на исклученост од дневнополитичките настани⁶⁴. Образовниот систем наметнува задолжителна практична работа за студентите, која може да биде организирана и од граѓанските

⁶¹Конект (2013), Анализа на спроведувањето на Законот за волонтерство. Скопје, Конект.

⁶²Биро за развој на образованието (<http://bro.gov.mk/>).

⁶³Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје-Република Македонија (www.ukim.edu.mk).

⁶⁴Србијанко Коруновска Ј., Аврамовска Коруновска Н., Малеска Т. (2012) .

организации како можност за поттикнување граѓански активизам и запознавање на студентите со спецификите на секторот⁶⁵.

ДАВАЊЕ НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ ОД СТРАНА НА ГО

Законот за образование на возрасните⁶⁶ најексплицитно го покрива неформалното образование, како и неколку други закони и документи. Согласно Законот за бирото за развој на образованието, професионален развој на образовниот кадар се врши преку акредитирани програми за обучување реализирани од јавни или приватни ентитети, здруженија на граѓани и правни лица⁶⁷. Одговорните институции за акредитација на програмите за обуки на обезбедувачите на услуги е Бирото за развој на образованието кое објавува јавен повик за акредитација⁶⁸. Акредитацијата за програмата за обуки истекува за две години и за време на реализацијата на програмата Бирото ги оценува реализаторите на програмата. Соработката на државните институции со граѓанските организации за неформалното образование е повремени и недоволно развиена⁶⁹.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

ПОДОБЛАСТ 3.1. РАМКА И ПРАКТИКИ ЗА СОРАБОТКА

ДОКУМЕНТИ ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР И СОРАБОТКАТА СО ВЛАДАТА

Владата ги преточи заложбите за институционализирање на соработката и понатамошен развој на граѓанскиот сектор во Македонија со подготовката на првата Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор усвоена на 23 јануари 2007⁷⁰. Стратегијата беше проследена со акциски план за спроведување на специфичните цели, мерки и активности, како и рокови и одговорни институции за нивно спроведување. Општата цел на Стратегијата беше подобрување на соработката меѓу Владата и министерствата и граѓанскиот сектор. Стратегијата имаше седум цели: подобрување на правната рамка, учество на граѓанскиот сектор во креирање политики, остварување меѓуинституционална соработка, остварување меѓусекторска соработка, вклучување на граѓанскиот сектор во евроинтеграциските процеси, создавање поповолни услови за финансиска одржливост на граѓанскиот сектор и негов континуиран развој. Степенот на спроведување на првата стратегија се разликуваше во различни области, во некои беше забележан напредок, а во дел од мерките состојбата

⁶⁵Закон за високото образование („Службен весник на Република Македонија“, бр. 35/2008; 103/2008; 26/2009; 83/2009; 99/2009; 115/2010; 17/2011; 51/2011; 123/2012; 15/2013; 24/2013 и 41/2014).

⁶⁶Законот за образование на возрасни („Службен весник на Република Македонија“, бр. 7/2008, 17/2011, 51/2011, 74/2012 and 41/2014).

⁶⁷Закон за Бирото за развој на образованието („Службен весник на Република Македонија“, бр.37/2006; 142/2008; 148/2009; 69/2013; 120/2013; 148/2013 и 41/2014).

⁶⁸Гулев Г., Илиевски А., Поповски В., Петрушевска Крстевска Ј. (2013), Анализа на регулативата на образовниот систем во Република Македонија. Скопје. Македонски центар за граѓанско образование.

⁶⁹Буова Е., Додовски И. (2009), Неформалното образование во Република Македонија: услови и перспективи. Битола, Младински културен центар – Битола.

⁷⁰Влада на Република Македонија (2007), Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2011). Скопје, Влада на Република Македонија.

останала непроменета⁷¹. Повеќето од спроведените активности од стратегијата беа реализирани со надворешна финансиска поддршка или кога било неопходно да се усогласат активностите со европските или со меѓународните стандарди или директно со „AcquisCommunaire“⁷².

Засновано на наодите од подготвениот извештај за спроведувањето на првата стратегија, Владата повторно со поддршка од ЕУ ја подготви и усвои новата Стратегија 2012-2017, на тој начин истакнуваќи го придонесот на граѓанскиот сектор и неговата значајна улога во развојот на општеството, стимулирање плурализам, толеранција и развој на демократијата на долг рок⁷³. Втората стратегија исто така содржи акциски план со јасни цели, мерки и активности, рокови и надлежни министерства.

Партиципативниот пристап ја одбележа подготовката на двете стратегии и граѓанскиот сектор активно учествуваше во истото. Првата стратегија е подготвена во исклучително партиципативен процес, каде покрај државни службеници, на шест јавни расправи учествуваат околу 380 претставници на граѓански организации⁷⁴. При воспоставувањето на првата стратегија инклузивноста беше добро оценета од вклучените засегнати страни⁷⁵.

Подготовката на втората стратегија⁷⁶ се спроведе инклузивно, особено заради формирање работна група во која покрај државните службеници, беа вклучени и шест претставници на граѓански организации. Беа организирани јавни расправи во пет градови низ Македонија каде учество зедеа 60 организации.

Анкетата на организациите покажува дека организациите во голема мера (62,5 %) се консултирани кога станува збор за донесување стратешки документи од значење на граѓанскиот сектор на национално и на локално ниво. Примерите во најголем дел се однесуваат на Стратегијата за соработка со ГО, Стратегијата за развој на волонтерството, стратегии за млади на национално и на локално ниво, стратегии и акциски планови за различни области во кои работат организациите, како енергетската ефикасност, борбата против трговијата со луѓе и илегална миграција, биолошката разновидност, ХИВ/СИДА, туберкулозата, дроги, слободниот софтвер. Сепак поголем дел од организациите (34,5 %) имале помалку успешни консултации, додека кај мал дел (17 %) консултациите биле успешни и сите сугестии биле прифатени.

ИНСТИТУЦИИ ЗА РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР И СОРАБОТКА СО ВЛАДАТА

Одделението за соработка со граѓанските организации беше воспоставено во 2004 г., во рамките на Секторот за анализа на политиките и координација во Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија. Од ноември 2006 г. и како дел од

⁷¹Влада на Република Македонија. Генерален секретаријат на Владата на Република Македонија, Одделение за соработка со граѓанските организации (2010), Извештај за спроведување на мерките и активностите од Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2010).

⁷²Влада на Република Македонија. Генерален секретаријат на Владата на Република Македонија, Одделение за соработка со граѓанските организации (2010), Извештај за спроведување на мерките и активностите од Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2010).

⁷³Влада на Република Македонија (2012), Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017). Скопје, Влада на Република Македонија.

⁷⁴Влада на Република Македонија. Генерален секретаријат на Владата на Република Македонија, Одделение за соработка со граѓанските организации (2010), Извештај за спроведување на мерките и активностите од Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2010).

⁷⁵Кацарска, С. (2012), Дали стратегијата придонесе за подорбување на дијалогот меѓу Владата и граѓанското општество. Граѓански практики бр.13, Перцепција на влијанието на граѓанските организации и околината во која дејствуваат тие. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

⁷⁶Влада на Република Македонија, Генерален секретаријат, Одделение за соработка со невладините организации (2012), Извештај за спроведените мерки и активности од стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017).

проект поддржан од ЕУ, Одделението презеде значителни активности за зајакнување на капацитетите, вклучително и студиски посети во странство и сеопфатни обуки во клучните области на граѓанското општество, управување со ГО и социјални истражувања и анализа. Капацитетите на вработените се соодветни, но наедно отсуствува нивна проактивност за соработка со организациите. Генералниот секретаријат и Одделението се координираат со различни министерства и други органи на државната управа одговорни за спроведување специфични мерки од Стратегијата. За таа цел формирана е мрежа на државни службеници во министерствата одговорни за комуникација со граѓанскиот сектор⁷⁷. На крајот на секоја година имаат обврска да достават извештај до Владата за извршените активности и постигнатите цели. Годишните извештаи се јавно достапни на веб-страницата на Одделението. Одделението исто така е одговорно и го координира целиот процес на дистрибуирање на средствата од буџетот наменети за здруженија и фондации, а служи и како административно тело за работата на Комисијата за организации со статус од јавен интерес. Организационата поставеност на Одделението за соработка со граѓанските организации како дел од Генералниот секретаријат на Владата секогаш не дозволува флексибилност и потребен авторитет во хиерархија на Генералниот секретаријат на Владата за реакција и проактивно дејствување со цел реализација на мерките на Стратегијата, но и за директна комуникација со граѓанските организации. Системот за информирање и консултирање помеѓу номинираните претставници од одговорните органи на државната управа за спроведување на активностите од Стратегијата не дејствува доволно ефикасно пред сè поради честите промени на номинираните лица од страна на органите, како и поради сложената процедура за комуницирање меѓу Одделението како одговорно тело за координирањето на спроведување на Стратегијата и други вклучени органи⁷⁸.

ПОДОБЛАСТ 3.2. ВКЛУЧЕНОСТ ВО ПРОЦЕСИТЕ НА КРЕИРАЊЕ ПОЛИТИКИ И ДОНЕСУВАЊЕ ОДЛУКИ

СТАНДАРДИ ЗА ВКЛУЧУВАЊЕТО НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО КРЕИРАЊЕТО ПОЛИТИКИ

Повеќето документи ја даваат основата за учеството на јавноста во процесите на донесување закони, почнувајќи од Уставот, потоа Законот за референдум и други облици на непосредно изјаснување, Законот за работа на Владата, Законот за организација и работа на органите на државната управа и др. Исто така, низа подзаконски акти и стратешки документи го регулираат учеството: Деловникот за работа на Владата, Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор, Кодексот на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики, Методологијата за проценка на влијанието на регулативата. Од август 2011 г. Македонија стана дел од иницијативата за Отворено владино партнерство (ОВП) и го подготви првиот акциски план, обврзувајќи се кон градење основи на отворени, транспарентни, безбедни и ефикасни државни институции кои комуницираат и соработуваат со граѓаните⁷⁹, со прва цел партиципативно креирање политики, со тоа нагласувајќи ја важноста.

⁷⁷Влада на Република Македонија (2012), Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017). Скопје, Влада на Република Македонија.

⁷⁸Влада на Република Македонија, Генерален секретаријат, Одделение за соработка со невладините организации (2012), Извештај за спроведените мерки и активности од стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017).

⁷⁹Годишен извештај од спроведувањето на мерките во акцискиот план за Отворено владино партнерство 2013.

Вклученоста на граѓанските организации, според министерствата, е многу важна, бидејќи тие поседуваат експертиза во релевантните области и многу често се партнери во организирање јавни дебати⁸⁰. Вклучувањето во раните фази е пристап најдобар за двете страни но, од друга страна, бара многу повеќе време. Во своите обиди да ги вклучат јавноста и граѓанските организации, министерствата се соочуваат со проблеми во однос на временските ограничувања и недоволно финансиски средства. Процесите на донесување закони, според организациите, не се доволно транспарентни, а јавните трибини, доколку се организираат, генерално се само формалност.

ДОСТАПНОСТ НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНИТЕ И ПОЛИТИКИТЕ ДО ЈАВНОСТА

Според истражувањето за учеството на јавноста во процесите на подготовка на закони, министерствата истакнуваат дека предлог-законите во најголем дел од случаите (85 %) ги поставуваат за консултации најчесто кога тие се во прва работна верзија произлезена од министерството, а висок процент (77 %) и по меѓусекторското усогласување. Сепак во рана фаза на формулирање тези/ принципи во помал број (35%) се овозможува вклучување на граѓанскиот сектор⁸¹.

Вклученоста на граѓанските организации во застапување, лобирање и учество во креирањето политики е намалена. Има само неколку иницијативи од граѓански организации и често тие се неуспешни. Постојат малку примери кои покажуваат вклученост на граѓанскиот сектор од раните фази на подготовка на закони: Закон за работните односи⁸², Закон за волонтерството⁸³, Закон за основното образование⁸⁴, Закон за здруженија и фондации⁸⁵, Закон за спречување и заштита од дискриминација⁸⁶, Закон за слободен пристап до информациите од јавен карактер⁸⁷ итн.

ЕЛЕКТРОНСКИ КОНСУЛТАЦИИ

Согласно Деловникот за работа на Владата на Република Македонија, министерствата предлозите за донесување закон, нацртите и предлозите на закони, освен законите кои се донесуваат по итна постапка, мора задолжително да ги објават на Единствениот национален електронски регистар на прописите - ЕНЕР⁸⁸. ЕНЕР претставува електронски систем кој овозможува информирање и вклучување на засегнатата јавност во процесите на подготовка на закони. Министерствата главно го користат ЕНЕР за објавување предлог-закони⁸⁹.

Министерствата при објавувањето на предлог-прописите на ЕНЕР или на нивните веб-страници ги прикачуваат потребните документи за коментирање. Исто така најголем дел од потребните информации кои треба да се објавуваат во соопштението за

⁸⁰Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010), Транспарентност и учество на јавноста во процесот на подготвување закони, компаративен преглед и процена на состојбата во Македонија. Скопје, ОБСЕ.

⁸¹Саздевски М., Огненовска С. (2012), Учество на јавноста во процесите на подготовка на закони : Огледало на Владата 2012. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

⁸²Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010).

⁸³Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010), Прирачник за учество на јавноста во процесот на донесување закони. Скопје, ОБСЕ.

⁸⁴Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010).

⁸⁵Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010).

⁸⁶Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010).

⁸⁷Никодиновска В., етал (2012). Анализа - Развојот на медиумите во Македонија според индикаторите на Унеско. Скопје, Македонски институт за медиуми.

⁸⁸Упатство за начинот на постапување во работата на министерствата за вклучување на засегнатите страни во постапката за изготвување закони („Службен весник на РМ“, бр. 150/11).

⁸⁹Саздевски М., Огненовска С. (2012).

подготовка на закон се содржани⁹⁰. Министерствата се придржуваат кон законскиот рок од 10 дена за поставување консултации, сепак во иднина треба да се направат напори кон зголемување за пресретнување на рокот од 30 дена согласно Упатството од кој рок имаат поголем број на отстапувања⁹¹. Само 41 % од сите предлог-закони биле отворени за јавни консултации. Кај најголем дел 59 % од предлог-законите чинителите на граѓанскиот сектор и пошироката јавност не можеле да влијаат, ако се земе предвид дека во овој процент предлог-законите биле објавени откако биле разгледани на седница на Владата или усвоени во Собрание. Сепак ЕНЕР не е перципиран како алатка за вклучување во процесите на подготовка на закони од страна на чинителите⁹².

ПОВРАТНА ИНФОРМАЦИЈА

За секој предлог-закон, министерствата треба да подготват извештаи за добиените мислења во кои треба да се наведат причините поради кои забелешките и предлозите не се прифатени и истите треба да се објават на интернет-страницата на соодветното министерство и на ЕНЕР⁹³.

Министерствата многу ретко даваат повратни информации, односно мислење за предлозите и коментариите присилни од граѓанскиот сектор⁹⁴.

Согласно анкетата, перцепцијата на организациите (86 %) се совпаѓа со ова бидејќи сметаат дека министерствата не ги објавуваат коментарите, предлозите и аргументацијата дадени од нивна страна, како и од другите граѓански организации за предлог-законите. Граѓанските организации потврдуваат дека во голем дел не добиле повратен одговор на нивните предлози, а наедно немаат јасно разбирање во каква форма треба да добијат одговор од министерствата, за што и оние кои одговориле дека добиле одговор, не може да наведат конкретни примери (со исклучок на еден закон). Добра практика во подготвувањето повратен одговор и извештај од консултации има МЖСПП⁹⁵.

ОБУКА НА ДРЖАВНИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ

Постои потреба од зајакнување на капацитетите за подготовка, прилагодување и спроведување на јавните политики, сепак во последните години министерствата преземаат мерки за оспособување на вработените за соработка и вклучување на граѓанските организации, па така најголем дел (82 %) од нив имаат државни службеници кои учествувале на обуки за јакнење на капацитетите за соработката^{96,97}. Воведувањето процена на влијанието на регулативата е проследено со неопходно градење на капацитетите⁹⁸ на сите хиерархиски нивоа во министерствата⁹⁹.

⁹⁰Упатство за начинот на постапување во работата на министерствата за вклучување на засегнатите страни во постапката за изготвување закони („Службен весник на РМ“, бр. 150/11).

⁹¹Упатство за начинот на постапување во работата на министерствата за вклучување на засегнатите страни во постапката за изготвување закони.

⁹²Саздевски М., Огненовска С. (2012).

⁹³Член 71, став 5, Деловник за работа на Владата на Република Македонија, „Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/08.

⁹⁴Саздевски М., Огненовска С. (2012).

⁹⁵Нурединовска Е., Видачак И. (2012), Транспарентност на процесот на подготовка на закони: правила и пракса за вклучување на јавноста со фокус на повратната информација на коментарите од страна на јавноста. Скопје, ОБСЕ.

⁹⁶Bertelsmann Stiftung, BTI 2012 – Macedonia Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2012.

⁹⁷Саздевски М., Огненовска С. (2012).

⁹⁸МИОА одговорна за процесот во текот на 2013 спроведе обуки за зајакнување на капацитетите на сите страни кои учествуваат во процесот.

⁹⁹Трајковски & Партнери (2011), Препораки и акциски план за подобрување на регулаторната реформа во Македонија. Скопје, Британска амбасада.

СЛОБОДЕН ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ОД ЈАВЕН КАРАКТЕР

Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер ги уредува условите, начинот и постапката за остварување на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер со кои располагаат имателите на информации¹⁰⁰. Во него е уредена постапката за остварување на правото на слободен пристап до информации и предвидува санкции за државните службеници/ единици кои ќе ги прекршат законските услови за пристап до информации од јавен карактер. Потребно е организациско, финансиско и регулаторно зајакнување на улогата и позицијата на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер, имајќи клучна улога за правото на слободен пристап до информации од јавен карактер¹⁰¹. Согласно доставените извештаи до Комисијата од 66 % (830)¹⁰² иматели на информации (државни институции), одговориле на најголемиот дел од барањата за објавување информации (98 %)¹⁰³. Сепак 44 % од регистрираните иматели на информации не доставуваат извештаи за состојбата со користењето на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер. Покрај бројните обуки наменети за службените лица кои посредуваат со информациите од јавен карактер на нивните институции, нивното неодговорање на барањата е основ за поднесување на 2.711 жалби¹⁰⁴. Форматот на комуникација меѓу барателите и имателите на информации не е почитуван и резултира во давање нејасни и/ или премногу општи информации. Времето на чекање за добивање одговор (иако во законски предвидениот максимум) сепак е долго. Општ впечаток е дека имателите на информации полека, но сигурно, ја сфаќаат сериозноста на Законот и се отвораат кон барателите. Од друга страна, граѓаните не се доволно информирани за своите права да добијат информации од јавен карактер, право кое треба да биде промовирано преку Комисијата и другите иматели на информации¹⁰⁵.

ВКЛУЧЕНОСТ НА ПРЕТСТАВНИЦИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ ВО МЕЃУСЕКТОРСКИТЕ ТЕЛА

Граѓанските организации генерално се вклучени во меѓусекторските тела воспоставени од државната администрација (НСЕИ - 1 претставник, ЗКК - 2 претставници, Комисијата за организации од јавен интерес - 2 претставници, НСВ - 4 претставници, Совет за статистика - 1 претставник итн.) или во работни групи за изготвување закони. Сепак, одредени тела потребно е да направат напори за вклучување соодветен број претставници од граѓанскиот сектор ако се земе предвид широкиот спектар на области кои ги опфаќаат со своето работење¹⁰⁶. При вршењето директен избор на организации и на кандидати од страна на телата на ОДУ постојат

¹⁰⁰ Закон за слободен пристап до информациите од јавен карактер („Службен весник на Република Македонија“, бр.13/2006).

¹⁰¹ Фондација Отворено општество - Македонија (2013) Анализа за имплементација на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер - Шест години подоцна: Распука ли сидот од тишина? Скопје, ФООМ.

¹⁰² Годишен извештај за работата на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер од 1 јануари до 31 декември 2012 година (2012) Скопје, Комисија за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

¹⁰³ Годишен извештај за работата на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер од 1 јануари до 31 декември 2012 година (2012).

¹⁰⁴ Годишен извештај за работата на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер од 1 јануари до 31 декември 2012 година (2012).

¹⁰⁵ Фондација Отворено општество - Македонија (2013), Анализа за имплементација на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер - Шест години подоцна: Распука ли сидот од тишина? Скопје, ФООМ.

¹⁰⁶ Hafner Ademi T., Nesik I. (2013) „Inclusiveness, Representativeness and Impact of Civil Society“. Parliamentary Challenges in the EU accession process. Institute for Democracy and Mediation-Albania.

недостатоци, како што се недоволна транспарентност, непочитување на роковите и критериумите, неповрзаност на односот меѓу организацијата и кандидатот и сл.¹⁰⁷. Причината за ова е непостоењето стандардизиран механизам за избор на претставници од граѓански организации во меѓусекторските тела на органи на државната управа, како и во другите институции на системот, а моделите кои се применуваат се различни, со недостатоци и предности¹⁰⁸. Доминантни се два модела: директниот избор кој го вршат ОДУ и изборот од страна на самите организации.

Сепак постои напредок при формирањето на телата, како на пр. формирањето на Националниот совет за развој на волонтерството. Не е регистрирано ограничување на претставниците во овие тела да промовираат спротивни ставови од оние на специфичното тело од кое се дел.

ПОДОБЛАСТ 3.3. СОРАБОТКА ПРИ ОБЕЗБЕДУВАЊЕ УСЛУГИ

ВКЛУЧЕНОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО ДАВАЊЕТО УСЛУГИ

Законот за јавни набавки е основен и општ закон кој го уредува начинот и постапките за доделување на договорите за јавни набавки. Со Законот меѓу другото се обезбедува конкуренција меѓу економските оператори, еднаков третман и недискриминација на економските оператори, транспарентност и интегритет во процесот на доделување договори за јавни набавки и сл. Законот под „економски оператор“ подразбира секое физичко или правно лице или група такви лица кои на пазарот нудат стоки, услуги или работи. Ова подразбира дека и граѓанските организации се подобни да конкурираат за испорака на услуги од нивниот домен. Друг закон кој ја регулира соработката при обезбедување услуги е Законот за социјална заштита според кој здружение (но не и фондација) може да врши одредени работи од социјална заштита утврдени со овој закон, доколку е регистрирано за остварување цели и задачи од областа на социјалната заштита: социјална превенција, развој и обезбедување услуги од социјалната заштита на лица, семејства и групи на граѓани изложени на социјален ризик, развој и унапредување на социјалната заштита и развој и унапредување на волонтерската работа во општината¹⁰⁹. МТСП учествува во обезбедувањето на дел од средствата за вршење одредени работи од социјалната заштита на здружението, на начин и под услови утврдени со овој закон¹¹⁰. Средства се доделуваат врз основа на објавен јавен конкурс¹¹¹. Во јавниот конкурс се наведува видот на одредените работи од социјалната заштита за кои се доделуваат средствата, висината на средствата кои се доделуваат, потребните документи кои се поднесуваат, роковите за спроведување на постапката по јавниот конкурс и временскиот период во кој ќе се извршуваат работите од социјалната заштита. МТСП врши контрола над здружението во реализацијата на одредената работа од областа на социјалната заштита за која доделило средства.

Вклучувањето на граѓанските организации во процесот кога се одредуваат потребите за кои би се обезбедувале услуги и финансии не се практикува. Граѓанските организации сепак истакнуваат дека одржуваат состаноци на кои разговараат со МТСП

¹⁰⁷Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2011).

¹⁰⁸Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2011), Критериуми и постапки за избор на граѓански организации во меѓусекторските тела, Компаративен преглед и опис на состојбата во Македонија. Скопје, ОБСЕ.

¹⁰⁹Член 152, Закон за социјалната заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 79/09.

¹¹⁰Член 158, Закон за социјалната заштита.

¹¹¹Закон за социјалната заштита.

или со општините за потребите на целните групи, учество во подготовка на документи (акциски план) итн.

МТСП води регистар на здруженијата од областа на социјалната заштита и истите на начин и под услови утврдени со закон, може да вршат одредени работи од социјалната заштита, доколку се регистрирани за остварување цели и задачи од областа на социјалната заштита¹¹². Граѓанските организации ја оценуваат постапката за впишување во регистарот како едноставна, финансиски и временски неоптоварувачка.

Организациите нудат различни услуги, најчесто поврзани со потребите на одредена целна група и членовите.

Претставниците на граѓанскиот сектор учествуваат во неколку национални координативни тела за креирање политики од областа на социјалното вклучување, а исто така се јавуваат како даватели на социјални услуги за различни ранливи групи за кои финансиски се поддржани од страна на МТСП. На овој начин се овозможува социјалните услуги да бидат директно насочени кон маргинализираните групи во согласност со специфичните потреби на населението. Од друга страна, граѓанските организации овозможуваат работно ангажирање на лица, волонтерски активности на граѓаните, придонес во економскиот и социјалниот развој, учество на граѓаните во општествените активности, јакнење на свеста за преземање активности да се задоволат потребите на заедницата, вклучување на маргинализирани лица во активностите.

ДРЖАВНО ФИНАНСИРАЊЕ ЗА ВРШЕЊЕ УСЛУГИ

Организациите сепак истакнуваат дека е потребен континуитет во поддршката ако се земе предвид дека договорите се склучуваат на краток рок (шест месеци), а услугите кои ги обезбедуваат е неопходно постојано да бидат во функција. Тие добиваат доволно средства за покривање на основните трошоци за услуги, но не и доволно за оперативни и индиректни трошоци, најчесто за нив обезбедуваат кофинансирање. Сепак се случува да бидат одобрени индиректни трошоци (патни трошоци, канцелариски материјал итн.). Одложувањето во плаќањата се случува вообичаено, но динамиката на исплаќање во последните неколку години се подобрува. Постои флексибилност во насока на поквалитетно обезбедување услуга, иако станува збор за мал износ на средства. Организациите имаат право да поднесат жалба по однос на одлуката за обезбедување услуги и такви примери постојат во пракса, по однос на кој решава комисија.

ПОСТАПКА ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ ДОГОВОРИ ЗА ВРШЕЊЕ УСЛУГИ

МТСП ги поставува тендерите согласно закон и однапред утврдени критериуми на отворен повик¹¹³. Државните службеници располагаат со соодветни капацитети за организирање процедури, но сепак постои простор за понатамошно дооспособување¹¹⁴. Организациите не се предмет на прекумерна контрола, напротив, тие со надлежното министерство градат односи засновани на доверба и соработка.

¹¹²Член 153, Закон за социјалната заштита.

¹¹³Телефонско интервју и интервју лице в лице со ГО вршители на услуги (Здружение за социјалните работници на Град Скопје, Републички центар за поддршка на лицата со интелектуална попреченост – ПОРАКА, Прва детска амбасада во светот Меѓаши).

¹¹⁴Телефонско интервју и интервју лице в лице со ГО вршители на услуги (Здружение за социјалните работници на Град Скопје, Републички центар за поддршка на лицата со интелектуална попреченост – ПОРАКА, Прва детска амбасада во светот Меѓаши).

ОТЧЕТНОСТ, СЛЕДЕЊЕ И ОЦЕНКА НА ДАВАЊЕТО УСЛУГИ

Следењето на спроведувањето на активностите на организациите е во согласност со претходно објавени процедури. Имено, организациите доставуваат месечни наративни и финансиски извештаи до лицата и согласно роковите назначени во договорите. Посети и проверки од одговорни лица во надлежното министерство се случуваат ненајавено барем еден пат за времетраењето на договорот и, секако, пред отпочнувањето на проектот заради оценка на капацитетите. Повремено МТСП се случува да побара подготовка на посебни извештаи (заради специфични податоци итн.). Извештаите за спроведена оценка на обезбедувањето на услугите не се достапни.

НАОДИ И ПРЕПОРАКИ (ТАБЕЛАРЕН ПРИКАЗ)

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ			
Подобласт 1.1. Слобода на здружување			
Принцип: Слободата на здружување е загарантирана и слободно практикувана од сите			
СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>1. Сите физички и правни лица можат слободно да основаат и да учествуваат во неформални и/ или регистрирани организации („офлајн“ и „онлајн“).</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постои правна рамка според која секое лице може да основа здружение, фондација и друг тип на непрофитни, невладини субјекти (пр. непрофитна фирма) за секоја цел (законски дозволена). 2. Правната рамка овозможува физичките, како и правните лица да го практикуваат ова право без дискриминација (возраст, националност, деловна способност, род итн.). 3. Регистрацијата не е задолжителна и во случај кога организациите одлучуваат да се регистрираат, правилата за регистрација се јасно пропишани и дозволуваат лесна, навремена и евтина регистрација и процес на поднесување приговор. 4. Законот дозволува вмрежување меѓу организациите во рамките на државите и надвор од нив без претходно известување до властите. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Секое лице може да основа здружение, фондација и друг тип на непрофитни, невладини субјекти за секоја цел (законски дозволена). • Физичките и правните лица се здружуваат без дискриминација. За малолетните лица и за лицата без деловна способност потребна е поддршка од нивните старатели. • Не е задолжителна регистрацијата. • Правилата се јасно пропишани и дозволуваат лесна, навремена и евтина регистрација и процес на поднесување приговор. • Вмрежувањето се одвива слободно, без претходно известување во рамките на државата и надвор од нив. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пропишување одредби за олеснување на можностите за здружување на малолетни лица и лица без деловна способност.

	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Секое физичко или правно лице може да формира здружение, фондација или друга непрофитна, невладина организација („офлајн“ или „онлајн“). 2. Физичките и правните лица не подлежат на санкции заради нерегистрирање на своите организации. 3. Регистрацијата е навистина достапна во рамките на законски пропишаните рокови, за случаите властите одлучуваат на несубјективен и аполитичен начин. 4. Физичките лица и граѓанските организации може да формираат и учествуваат во мрежи и коалиции, во рамките или надвор од своите матични земји. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Секое физичко или правно лице во пракса може да формира здружение, фондација или друга непрофитна („офлајн“ или „онлајн“). Во последните три години забележани се само два случаи на одбиена регистрација. • Физичките и правните лица не подлежат на санкции заради нерегистрирање на своите организации, неформалното здружување се практикува. Сепак правниот систем доминантно е поддржувачки за формални организации. • Регистрацијата е најчесто достапна во рамките на законски пропишаните рокови. Забележани се изолирани случаи на различно толкување на Законот од различни државни службеници вработени во органот за регистрација. • Физичките лица и граѓанските организации може да формираат и учествуваат во мрежи и коалиции, во рамките на или надвор од своите матични земји. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување меѓусекторска работна група за следење на спроведувањето на ЗЗФ. • Државата (Министерството за правда) треба да ги поддржува ГО и правниците подготвени да дадат совет (бесплатна правна помош) на ГО за процесот на регистрација и работење. • Потребно е почитување на ЕКЧП и следење на одлуките на ЕСЧП во однос на слободата на здружување во Македонија, но и општо. • Организирање специфични работилници со цел разјаснување на одредбите од ЗЗФ кои често предизвикуваат различни толкувања меѓу државните службеници).
--	--	--	--

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАГАРАНТИРАНИ ЗАКОНСКИ СЛОБОДИ

Подобласт 1.1. Слобода на здружување

Принцип: Слободата на здружување е загарантирана и слободно практикувана од сите

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	ИАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>2. Граѓанските организации дејствуваат слободно без неоправдано вмешување на државата во нивните активности и внатрешното управување.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правната рамка предвидува гаранции против вмешување на државата во внатрешните работи на здруженијата, фондациите и друг тип на непрофитни субјекти. 2. Државата обезбедува заштита од вмешување на трети лица. 3. Правилата за финансиско известување (вклучително регулативи против перење пари) и водење сметководство ја земаат предвид специфичната природа на граѓанските организации и се пропорционални на големината на организацијата и нејзиниот тип/ обем на активности. 4. Санкциите за прекршување на законските одредби треба да бидат засновани на применливо законодавство и да го следат принципот на пропорционалност. 5. Ограничувањата и правилата за забрана и престанок за работа се според стандардите на меѓународните закони и се 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Членот 10 од ЗЗФ ја дефинира независноста на организациите истакнувајќи дека организациите се независни во управувањето, определувањето и остварувањето на целите и дејностите утврдени во нивните статuti. • Работата на организациите е одговорност на самите организации согласно ЗЗФ, а исто така има прецизни одредби за престанок и забрана на работа на организацијата, што ги дефинира основите за заштита од вмешување. • Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам содржи правила кои не се пропорционални на големината на организациите, типот/ обемот на активностите и општо не 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам да претрпи измени, особено во делот на контрола, санкции и престанок на работата на организациите. Новите решенија треба да ја одразуваат суштината на граѓанскиот сектор.

	<p>засноваат на објективни критериуми кои ограничуваат арбитрарно донесување одлуки.</p>	<p>се во согласност со суштината на граѓанскиот сектор.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Санкциите предвидени со ЗЗФ се соодветно формулирани, со фокус на личната наспроти колективната (организациската) одговорност. Исклучителна несоодветност на санкциите постои во Законот за спречување на перење пари. • Ограничувањата за забрана и престанок за работа утврдени во ЗЗФ се во согласност со меѓународните стандарди. Повторно, има проблематични одредби за забрана за работа во Законот за спречување на перење пари. 	
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Не постојат случаи на државно вмешување во внатрешните работи на здруженијата, фондацииите и друг тип на непрофитни субјекти. 2. Нема практики на агресивен надзор кој наметнува сложени барања за известување. 3. Санкции се применуваат во ретки/ екстремни случаи, тие се пропорционални и се предмет на судско разгледување. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постојат изолирани случаи на индиректно државно вмешување во внатрешните работи на здруженијата, фондацииите и друг тип на непрофитни субјекти (пр. занемарување или јавни вербални напади од државни службеници). • Во пракса минимални се случаите на агресивен надзор, најчесто изразен преку потребата на годишно ниво организациите да подготвуваат програма за спречување на перење пари. • Минимален е бројот на организации кои добиле санкции (9 %), најчесто неоправдани и непропорционални. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подигнување на свеста и зголемување на знаењето на државните службеници за спецификите на ГО.

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ

Подобласт 1.1. Слобода на здружување

Принцип: Слободата на здружување е загарантирана и слободно практикувана од сите

СТАНДАРД 3	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>3. Граѓанските организации можат слободно да бараат и обезбедуваат финансиски ресурси од различни домашни и странски извори</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавството овозможува граѓанските организации да извршуваат економски активности. 2. На граѓанските организации им е овозможено да добиваат странски финансии. 3. На граѓанските организации им е овозможено да добиваат финансирање од поединци, фирми и други извори. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • ЗЗФ овозможува вршење дејности со кои се стекнува добивка (економски активности). • ЗЗФ овозможува добивање странски финансии. • ЗЗФ и ЗДСЈС овозможуваат добивање средства од поединци, фирми и други извори. 	<p>Законодавство</p> <p>/</p>

<p>за поддршка на нивните активности.</p>	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавството кое се однесува на граѓанските организации кои се вклучени во економски активности е спроведливо и не е оптоварувачко за нив. 2. Не постојат ограничувања (пр. административни или финансиски оптоварувања, предодобрувања или канализирање на финансите преку специфични тела) за да добијат ГО странски финансии. 3. Добивањето средства од поединци, корпорации и други извори е лесно, ефективно и без непотребни трошоци или административен товар. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законодавството кое се однесува на граѓанските организации кои се вклучени во економски активности е спроведливо и не е оптоварувачко за нив (сепак некои од ГО имаат потешкотии, на пр. и при продажба на ситни ракетворби во готово, потребно е да имаат фискален апарат). • Нема ограничувања или даночни потешкотии за стекнатата добивка од економски активности. Во принцип, разликата на приходи и расходи (добивка) кај ГО е неоданочлива. • Не постојат ограничувања за да добијат ГО странски финансии. • Добивањето средства од поединци, корпорации и други извори е лесно, ефективно и без непотребни трошоци или административен товар, меѓутоа даночните олеснувања за поединци речиси се нефункционални. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Промотивни активности за користите од вршење економски активности за ГО.
---	---	---	--

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАГАРАНТИРАНИ ЗАКОНСКИ СЛОБОДИ

Подобласт 1.2. Други поврзани слободи

Принцип: Слободите на собирање и изразување се загарантирани за сите

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>1. Претставниците на ГО, индивидуално или преку нивната организација, уживаат слобода на мирно собирање.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правната рамка се заснова на меѓународни стандарди и го обезбедува правото на слобода на собирање за сите, без дискриминација. 2. Законот признава и не ограничува спонтани, симултани и контрасобири. 3. Практикувањето на правото на мирно собирање не е предмет на претходно одобрување од властите, а при известување, процедурите за известување не се сложени. 4. Секое ограничување на правото засновано на закон и пропишано од власти може да биде обжалено од организаторите. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Правната рамка го обезбедува правото на слобода на собирање за сите, без дискриминација и е засновано на меѓународни стандарди. Странците имаат обврска да го најават својот собир и добијат дозвола од МВР. • Законот признава и не ограничува спонтани собири. • Правото на мирно собирање не е предмет на претходно одобрување од властите, а при известување, процедурите за известување не се сложени. • Со законот не е предвидена постапка за обжалување на ограничување на правото на собирање. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дополнување на Законот за јавни собири во кое ќе биде дадено правото за обжалување на ограничувањето на правото на собирање, кога претходно биле известени властите или пак кога е ограничено на местото на собирање.

	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Не постојат случаи на повредување на слободата на собирање и секоја група луѓе може да се собира на саканото место и време, во согласност со законските прописи. 2. Ограничувањата се оправдани со образложение за причината за секое ограничување, кое е навремено писмено адресирано до организаторот за гарантирање на можноста за поднесување приговор. 3. Симултани, спонтани и контраобири може да се случат и државата им олеснува и ги заштитува групите во практикувањето на правото, од лицата кои имаат за цел да го попречат или прекинат собирот. 4. Постојат случаи на слобода на собирање практикувани од ГО (индивидуално или преку нивните организации) без претходно одобрување, кога потребното известување е доставено во кратки временски рокови, а тоа не го ограничува организирањето на собирот. 5. Не се практикува прекумерна употреба на сила од телата за спроведување на редот, вклучувајќи превентивен притвори на организатори и учесници. 6. Медиумите треба да имаат колку е можно поголем пристап до собирот. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Евидентирани се изолирани случаи на попречување на мирно собирање (пр. протестите на 23 октомври за случајот Кежаровски). • Спонтани и контраобири слободно се случуваат, генерално државата им олеснува и ги заштитува групите. • Органичувања не се случуваат често и не може да бидат обжалени. • Постојат многубројни случаи каде собирањето е практикувано без претходно одобрување. • Општо не се практикува прекумерна сила од телата за спроведување на редот, сепак ХКЧП евидентирал неколку случаи (побарано е легитимирање на учесници, приведување во полиција и сл.). • Медиумите имаат пристап до собирите. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зајакнување на капацитетите на телата за спроведување на редот за професионално да овозможат мирно собирање. • Подобрување на соработката меѓу медиумите и ГО.
--	---	--	---

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ

Подобласт 1.2. Други поврзани слободи

Принцип: Слободите на собирање и изразување се загарантирани за сите

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>2. Претставници на ГО, индивидуално или преку нивните организации уживаат слобода на изразување.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правната рамка овозможува слобода на изразување за сите. 2. Ограничувањата, како што се ограничувањето на говорот на омраза, наметнат од законодавството, се јасно пропишани и во согласност со меѓународното право и стандардите. 3. Клеветата е ситен прекршок наместо дел од казненого законодавство. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Правната рамка овозможува слобода на изразување за сите. • Ограничувањата се јасно пропишани и во согласност со меѓународното право и стандардите. • Клеветата и навредата не се кривични дела, истите се уредени со посебен закон (Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета). 	<p>Законодавство</p> <p>/</p>

	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Претставници на ГО, особено за човековите права и организации за надгледување го уживаат правото на слобода на изразување за прашања кои тие ги поддржуваат и за кои се критички. 2. Не постојат случаи на повредување на правото на слобода на изразување за сите. 3. Не постојат случаи каде поединците, вклучувајќи претставници на граѓански организации, би биле прогонувани за критички говор, било да е јавен или приватен. 4. Не постојат санкции за критички говор во јавност или приватно според казненото законодавство. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • ГО уживаат право на слобода на изразување, за работи кои тие ги поддржуваат/ се критички и не се казнуваат за тоа. • Генерално не постојат случаи на повреда на слободата на изразување. Најчесто постапките се од приватна природа каде што тужената страна се новинари или медиуми. • Постојат изолирани случаи на прогонување за критички говор на претставници на ГО, сепак критичките често се соочуваат со потешкотии или се предмет на вербални напади и различни етикети, информативни разговори. • Не постојат санкции за критички говор во јавност. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подигнување на свеста за случаи за спречувањето на слободата на изразување, особено кај новинарите и медиумите. • Зајакнување на капацитетите на судството и на другите државни службеници за меѓународните стандарди и одлуки на ЕКЧП поврзани со слободата на изразување и критичкиот говор.
--	---	--	---

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАГАРАНТИРАНИ ЗАКОНСКИ СЛОБОДИ

Подобласт 1.2. Други поврзани слободи

Принцип: Слободите на собирање и изразување се загарантирани за сите

СТАНДАРД 3	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>3. Претставниците на граѓанското општество, индивидуално и преку нивни организации, имаат право на безбедно добивање и пренесување информации преку кој било медиум.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правната рамка обезбедува можност за комуницирање и пристап до кој било извор на информации, вклучувајќи интернет и ИКТ, ако има законски ограничувања, тие се исклучителни, ограничени и засновани на меѓународната легислатива и стандардите за човековите права. 2. Правната рамка забранува неоправдано следење на комуникациските канали, вклучувајќи интернет и ИКТ или прибирање податоци за корисници од страна на властите. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Правната рамка (Закон за пристап до информациите од јавен карактер, Закон за електронските комуникации и Закон за следење на комуникациите) обезбедува можност за комуницирање и пристап до кој било извор на информации, вклучувајќи интернет и ИКТ, законските ограничувања се засновани на меѓународни стандарди за човековите права. • Правната рамка забранува неоправдано следење на комуникациските канали и прибирање податоци за корисници од страна на властите. 	<p>Законодавство</p> <p>/</p>
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Во пракса не постојат случаи на наметнување ограничувања над кој било извор на информации, вклучително интернет или ИКТ. 2. Интернетот е широкопристапен и достапен. 3. Во пракса не постојат случаи на неоправдано следење од страна на властите над комуникациските канали, вклучително интернет или ИКТ, или прибирање податоци за корисници. 4. Не постојат случаи на полициско малтретирање на членовите на групи на социјалните мрежи. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Интернетот е широкопристапен и достапен, но постои ниско ниво на употреба на социјални мрежи. • Не постојат јавно достапни информации или примери за случаи на неоправдано следење од страна на властите над комуникациските канали, вклучително интернет или ИКТ, или прибирање податоци за корисници. Сепак евидентиран е еден случај на бришење група од фејсбук, поврзана со протестите „Стоп за полициска бруталност“. • Не постојат случаи на полициско малтретирање на членовите на групи на социјалните мрежи. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зајакнување на капацитетите на граѓанскиот сектор и подигнување на свесноста за потребата од користење на социјалните медиуми. • Истражување на случаите на бришење групи на фејсбук и јавно објавување на извештајот од страна на надлежните органи одговорни за бришењето.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.1. Даночен/ фискален третман за граѓанските организации и нивните донатори

Принцип: ГО и донаторите уживаат овозможувачки даночен третман

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
1. Даночните олеснувања се достапни за различни извори на финансирање на ГО.	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законот овозможува даночно ослободување за сите грантови и донации кои поддржуваат непрофитни активности на ГО. 2. Законот овозможува даночни олеснувања за економските активности на ГО. 3. Законот овозможува даночни олеснувања за пасивните инвестиции на ГО. 4. Законот дозволува креирање и овозможува даночна корист за фондови. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Донаторите се ослободени од ДДВ за сите грантови и донации кои поддржуваат активности на ГО кои носат јавна корист за општеството. • Нема даночни олеснувања за економските активности на ГО, но исто така и не постојат ограничувања или даночни оптоварувања поврзани со нивото на стекнати приходи од економски активности наспроти вкупниот приход на организациите. • Законот не обезбедува даночни олеснувања за пасивни инвестиции на ГО. • Законодавството нема јасни и одделни одредби за фондови (endowments). 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Потребни се измени на одредбите поврзани со ГО во два даночни закони (Закон за персоналниот данок на доход и Закон за данокот на добивка). • Јасно регулирање на фондовите (endowments) и нивното функционирање.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Не постојат директни или индиректни (скриени) даноци за донации/ грантови. 2. Даночните олеснувања за економски активности на ГО се ефикасни и го поддржуваат дејствувањето на ГО. 3. Пасивните инвестиции се искористени од ГО и нема санкции по однос на тоа. 4. Фондовите се основаат без големи процедурални потешкотии и дејствуваат слободно, без административни ограничувања или пак високи финансиски трошоци. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не постојат скриени даноци за донации. • Не постојат даночни олеснувања за економските активности на ГО. • Со исклучоци, ГО најчесто немаат финансиски можности да генерираат приходи преку пасивни инвестиции. • Фондови не се основаат. 	<p>Во пракса</p> <p>/</p>

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.1. Даночен/ фискален третман за граѓанските организации и нивните донатори

Принцип: ГО и донаторите уживаат овозможувачки даночен третман

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
2. Обезбедени се поттикнувања за индивидуално и корпоративно донаторство.	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законот предвидува даночни олеснувања за индивидуални и корпоративни донации на ГО. 2. Постојат јасни барања/ услови за добивање даночни олеснувања и тие вклучуваат широк опсег на јавно корисни активности. 3. Државните политики кои се однесуваат на општествена одговорност на претпријатијата ги имаат предвид потребите на ГО и ги вклучуваат во нивните програми. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законот предвидува даночни олеснувања за индивидуални и корпоративни донации на ГО. Одредбите за даночни олеснувања за поединци не се јасни (и во пракса се скоро неспроведливи). • На процедурата за даночни олеснувања ѝ претходи процедура за одобрување јавен интерес за конкретен проект, која е непотребно сложена. • Државните политики кои се однесуваат на општествена одговорност на претпријатијата ги вклучуваат во нивните програми ГО. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поедноставување на процедурата за одобрување јавен интерес на конкретен проект/ активност. Поврзување на сегашната процедура пропишана во ЗДСЈД со ОЈИ од ЗЗФ. • Изменување на одредбите во ЗДСЈД поврзани со даночните олеснувања за поединци. • Дополнителни даночни олеснувања за посебен вид категории на организации (организации со статус од јавен интерес).
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постои функционална процедура за побарување даночни олеснувања за индивидуални и корпоративни донации. 2. ГО се партнери на државата во промовирање на ООП. 3. ГО кои работат на главните области од јавен интерес, вклучително човекови права и надзорни организации, ефикасно ги уживаат донациите со даночни олеснувања. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Процедурата за побарување даночни олеснувања за корпоративни донации (од данок на добивка) е функционална, како и постапката за ослободување од ДДВ. Потполно нефункционална е процедурата за даночни олеснувања за индивидуалните донации. • Постојат примери на заеднички проекти на државни институции и граѓански организации за промоција на ООП, но треба да се подобри соработката. Претставници на ГО се членови на Националното координативно тело за општествена одговорност. • Нема посебни даночни олеснувања за посебен вид категории на организации. Во принцип нема опструкции за користење даночни олеснувања за која било организација. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подигнување на свесноста меѓу ГО за важноста на ООП за нивната сопствена идна одржливост и развојот.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.2. Поддршка од државата

Принцип: Државната поддршка за ГО е доделена и искористена на транспарентен и отчетен начин

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>1. Јавното финансирање е достапно за институционален развој на ГО, проектна поддршка и кофинансирање на ЕУ и други грантови.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постои закон или национална политика (документ) кој ја регулира државната поддршка за институционален развој за ГО, проектна поддршка и кофинансирање проекти финансирани од ЕУ. 2. Постои механизам на национално ниво за распределба на јавните средства за ГО. 3. Јавните средства за ГО се јасно планирани во државниот буџет. 4. Постојат јасни процедури за вклученост на ГО во сите фази на циклусот на јавно финансирање. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не постои посебен закон кој ја регулира државната поддршка. Истата е регулирана со подзаконски акти (годишни одлуки или годишни програми). Отсутува стратешки пристап за финансирање на ГО од страна на државата. • Постои Кодекс за добри практики за финансирање здруженија и фондации од буџетот, кој содржи насоки за распределба на јавните средства за ГО. • Постои предвидлива сума во буџетската ставка 463 на годишно ниво. • Не постојат процедури за вклученост на ГО во сите фази на циклусот на јавно финансирање. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изменување на одредбите кои ја регулираат државната поддршка за ГО во два закони, како ЗЗФ и ЗЗИИС (лотарии), вклучувајќи и други релевантни подзаконски акти (поставување проценти од средства кои редовно би биле дистрибуирани преку буџетот за финансирање на ГО). • Државната поддршка потребно е да вклучува средства за институционален развој на ГО, како и за кофинансирање проекти финансирани од ЕУ. • Кодексот треба да се трансформира во законски обврзувачки документ.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Достапното јавно финансирање одговара на потребите на граѓанскиот сектор. 2. Постојат владини тела со јасен мандат за дистрибуција и/или следење на распределбата на државното финансирање. 3. Финансирањето е предвидливо, нема драстични намалувања од една во друга година и лесно е да се идентификува големината на буџетот за ГО. 4. Вклученоста на ГО во циклусот на јавно финансирање е транспарентна и значајна. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Достапните средства кои ги издвојува државата не одговараат на потребите на граѓанскиот сектор. • Покрај директното финансирање од Владата кое се реализира преку Генералниот секретаријат и Одделението за соработка со ГО, уште неколку министерства или други органи поединечно распределуваат средства за финансирање на ГО преку јавен повик. Не се секогаш доволно јасни постапката и критериумите. • Предвидливо е финансирањето, но не е секогаш лесно по институции да се идентификува големината на буџетот за ГО, особено што буџетската ставка 463 – трансфери до невладини организации вклучува и други организациски облици покрај здруженија и фондации. • Нема вклученост на ГО во циклусот на јавно финансирање 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поттикнување соработка меѓу ГО за заеднички активности за измена и подобрување на системот за јавно финансирање. • ГО треба да го следат начинот на дистрибуција на средства за ГО од страна на државните институции и постојано да бараат транспарентност и отчетност. • Кодексот содржи процедури и критериуми кои треба да бидат почитувани. • Вклучување на ГО во сите фази на циклусот на јавно финансирање.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.2. Поддршка од државата

Принцип: Државната поддршка за ГО е доделена и искористена на транспарентен и отчетен начин

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>2. Јавното финансирање е дистрибуирано на пропишаниот и транспарентен начин.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> Процедурата за дистрибуција на јавните средства е транспарентна и законски обврзувачка. Критериумите за избор се јасни и претходно објавени. Постојат јасни процедури за решавање на прашањата на конфликт на интерес во процесот на донесување одлуки. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> Процедурата за дистрибуција на јавните средства не е обврзувачка (пропишан е само Кодексот за добри практики за финансирање). Критериумите за избор согласно Кодексот се јасни и се достапни на увид на организациите. Кодексот го назначува прашањето на конфликт на интерес, но процедурата е оставена на индивидуална регулација од страна на министерствата. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> Дополнување на Кодексот со јасни одредби за решавање на прашањата на судирот на интереси во процесот на донесување одлуки.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> Информациите за процедурите за финансирање и финансираните проекти се јавно достапни. Државните тела ги следат процедурите и ги спроведуваат на хармонизиран начин. Апликациите не се премногу оптоварувачки за ГО. Одлуките за тендери се сметаат за фер и ситуациите во кои има конфликт на интереси се претходно објавени. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> Ретко кој од органите на државната управа јавно објавуваат информации за процедури за финансирање и информации за организациите кои добиле средства. Постапката за финансирање е објаснета во Кодексот кој е јавно достапен. Меѓутоа, само неколку органи на државната управа се придржуваат кон процедурите и критериумите утврдени во Кодексот. И во случаите кога се придружуваат до Кодексот, за одредени прашања се евидентирани отстапки (пр. не се запазуваат пропишаните рокови). Апликациите не се премногу оптоварувачки. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> Сите државни институции треба во пракса јавно да објавуваат информации поврзани со процедурите за финансирање, рокови и информации за ГО добитници на средства (веќе пропишани во Кодексот). Распределбата на јавните средства треба да биде во рамките на пропишаните рокови (не на крајот од годината). Развивање база на податоци за организациите корисници на јавно финансирање. Обуки за државните службеници за системот на финансирање на ГО.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ**Подобласт 2.2. Поддршка од државата****Принцип: Државната поддршка за ГО е доделена и искористена на транспарентен и отчетен начин**

СТАНДАРД 3	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
3. Постои јасен систем на отчетност, следење и оценка на јавното финансирање.	Законодавство <ol style="list-style-type: none"> Процедурите за дистрибуција на јавните пари предвидуваат јасни мерки за отчетност, следење и оценка. Постојат пропишани санкции за ГО кои ќе ги злоупотребат парите и кои се пропорционални на повредата на процедура. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> Кодексот предвидува мерки за отчетност, следење и оценка. Нема пропишани санкции за ГО кои ќе ги злоупотребат средствата. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> Кодексот да стане законски обврзувачки документ кој предвидува мерки за отчетност, следење и оценка. Пропишување санкции за ГО кои би злоупотребувале средства.
	Во пракса <ol style="list-style-type: none"> Следењето е континуирано и во согласност со претходно идентификувани и објективни индикатори. Редовната оцена на ефектот/ влијанието на јавните пари е направена од државните тела и е јавно достапна. 	Во пракса <ul style="list-style-type: none"> Многу ретко се врши следење за дистрибуираните средства и многу ретко тоа се заснова на претходно идентификувани објективни индикатори. 	Во пракса <ul style="list-style-type: none"> Континуирано следење на дистрибуираните средства и од државните институции и од ГО во согласност со претходно идентификувани и објективни индикатори. Редовна оценка на ефектите/ влијанието на јавните средства треба да биде спроведена од државните институции.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ**Подобласт 2.2. Поддршка од државата****Принцип: Државната поддршка за ГО е доделена и искористена на транспарентен и отчетен начин**

СТАНДАРД 4	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
4. Државата овозможува нефинансиска поддршка.	Законодавство <ol style="list-style-type: none"> Законодавството овозможува државните органи да алоцираат за нефинансиска поддршка, како што е државна сопственост, издавање простор без финансиска надомест (временски – ограничено), бесплатни обуки, консултации и други ресурси за ГО. Нефинансиската поддршка е обезбедена под јасно пропишани правила, засновани на објективни критериуми и не привилегира ниедна група. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> Органите на државната управа можат да алоцираат нефинансиска поддршка и не постојат ограничувања. 	Законодавство /

	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ГО користат нефинансиска поддршка. 2. ГО се третираат како еднакви или привилегирани во споредба со другите чинители кога државата обезбедува нефинансиски ресурси. 3. Не постојат случаи во кои државните органи обезбедуваат нефинансиска поддршка само на ГО кои не ја критикуваат нивната работа или пак на случаи на одземање на поддршката од критички ГО, или друг вид на дискриминирање заснован на лојалност, политичка наклонетост или други незаконски услови. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Најчесто нефинансиска поддршка се доделува на барање на ГО, т.е. на нивна иницијатива. • Постојат примери на ГО кои користат нефинансиска поддршка која вообичаено се состои од доделување бесплатен простор. • Со истражувањето евидентирани се три случаи на дискриминаторски однос при обид за добивање нефинансиска поддршка. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Државните институции треба да ја подигнат свесноста за можностите за доделување нефинансиска поддршка за ГО. • ГО треба проактивно да пристапуваат и да бараат нефинансиска поддршка. • Овозможување еднаков третман за сите ГО при доделување нефинансиска поддршка. • Анализа на можностите за алокација на државна нефинансиска поддршка.
--	--	---	---

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.3. Човечки ресурси

Принцип: Државните политики и правната средина поттикнуваат вработување, волонтерство и други ангажмани во ГО

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
1. ГО се третираат на еднаков начин како и другите работодавачи.	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ГО се третираат на еднаков начин со другите работодавачи од страна на законот и политиките. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законодавството ги третира еднакво граѓанските организации со другите работодавачи и тие немаат особени предности. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законодавството да биде поттикнувачко кон ГО, како работодавачи.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Доколку постојат државни програми за поттикнување на вработувањето, ГО се третираат исто како и другите сектори. 2. Постои редовна статистика за бројот на вработени во непрофитниот сектор. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Државните програми за поттикнување на вработувањето не ги третираат ГО како и другите сектори и не го перципираат граѓанскиот сектор како извор на потенцијално вработување. Напротив, за некои мерки постои јасно исклучување на граѓанските организации. • Податоци за бројот на вработените во непрофитниот сектор може да се добие од Централниот регистар на Македонија. Но, податоците не се бесплатни. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нагласување на важноста на ГО и нивно вклучување во државните програми за поттикнување на вработувањето. • Промовирање на важноста на граѓанскиот сектор како можност за вклучување студенти и млади луѓе.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.3: Човечки ресурси

Принцип: Државните политики и правната средина поттикнуваат вработување, волонтерство и други ангажмани во ГО

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>2. Постојат овозможувачки политики и закони за волонтерство.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Законодавството поттикнува волонтерство и ги вклучува најдобрите регулаторни практики, додека во исто време истото овозможува спонтани волонтерски практики. 2. Постојат поттикнувања и програми поддржани од државата за развој и промоција на волонтерството. 3. Постојат јасно дефинирани договорни односи и заштита кои го покриваат организираното волонтирање. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законодавството ги вклучува најдобрите регулаторни практики, во исто време истото овозможува спонтани волонтерски практики, има обиди да поттикне волонтерство. • Постои национална стратегија за промоција и развој на волонтерството. • Јасно се дефинирани договорните односи и заштитата кои го покриваат организираното волонтирање. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Алоцирање средства од буџетот на РМ за реализација на активностите предвидени во Стратегијата за промоција и развој на волонтерството.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поттикнувањата и програмите се транспарентни и лесно достапни до ГО и политиките/ стратегијата/ законот се целосно спроведувани, следени и оценувани периодично на партиципативен начин. 2. Административните процедури за организаторите на волонтерските активности или волонтерите не се комплицирани и без непотребни трошоци. 3. Волонтерството може да биде во различна форма, нема случаи на поплаки за ограничување на волонтерството. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поттикнувањата за волонтерство се транспарентни и достапни до ГО и одредени сегменти од Стратегијата се спроведуваат. • Потешкотиите во административните процедури за организаторите на волонтерските активности или волонтерите се минимални (процедури за странски волонтер, волонтерска книшка). • Волонтерството може да биде во различна форма, нема случаи на поплаки за ограничување на волонтерството. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Редовно следење на Законот и на Националната стратегија и јавно објавување на извештаите и оценките. • Поедноставување на процедурата за организирање волонтерска работа за странски волонтери. • Поголема промоција на волонтерството.

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 2.3. Човечки ресурси

Принцип: Државните политики и правната средина поттикнуваат вработување, волонтерство и други ангажмани во ГО

СТАНДАРД 3	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
3. Образовниот систем промовира граѓански активизам.	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> Неформалното образование е промовирано низ политики/ стратегии/ закони. Предмети поврзани со граѓанското општество се вклучени во официјалниот наставен план во сите нивоа на образовниот систем. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> Неформалното образование е промовирано преку политики/ стратегија/ закони, експлицитно покриени во Законот за образование на возрасните. Предмети поврзани со граѓанското општество се вклучени во официјалниот наставен план во основно училиште, додека во подоцнежните фази од образовниот систем во официјалните наставни планови не вклучуваат предмети поврзани со граѓанското општество. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> Подобрување и проширување на одредбите кои се однесуваат на неформалното образование во Законот за образование на возрасните. Официјалните наставни планови, како и оние во високото образование треба да содржат предмети поврзани со граѓанско општество.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> Образовниот систем вклучува можности за граѓански активизам во ГО. Давањето неформално образование од страна на ГО е прифатено/ земено предвид. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> Генерално, образовниот систем не вклучува можности за граѓански активизам во ГО. Сепак, задолжителната практична работа за студентите во текот на секоја академска година ги вклучува и ГО. ГО обезбедуваат неформално образование кое е признаено. Но соработка меѓу државните институции и ГО е повремена и недоволно развиена. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> Образовниот систем треба да охрабри граѓански активизам во ГО низ сите фази, со користењето на примерот на добрите практики од високото образование. ГО треба да бидат во поголема мера вклучени во листите на обезбедувачи на практична работа за студенти. Поголема вклученост на ГО во обезбедувањето неформално образование.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 3.1. Рамка и практики за соработка

Принцип: Постои стратешки пристап за подобрување на соработката помеѓу државата и ГО и развој на ГО

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>1. Државата преку политики и стратегии ја препознава важноста за развој и соработка со граѓанскиот сектор.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постојат стратешки документи кои се занимаваат со односот помеѓу државата и ГО, како и со развојот на граѓанското општество. 2. Стратешкиот документ вклучува цели и мерки, како и достапни финансии и јасна алокација/ распоред на одговорностите (акциски планови со показатели). 3. Стратешкиот документ опфаќа мерки развиени во консултација со ГО или препорачани од ГО. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Во моментот се спроведува втората Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор за периодот 2012-2017. • Стратешкиот документ вклучува цели и мерки и јасна алокација на одговорностите (акциски план со показатели), но не и достапни финансии. • Партиципативен е процесот на развивање мерки и на актуелната и на претходната стратегија за соработка. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Алоцирање финансии од буџетот на РМ за реализирање на активностите предвидени во Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор, за сите надлежни државни институции.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ГО од различни области на интерес редовно учествуваат во сите фази на развивањето, спроведувањето и оценката на стратешкиот документ. 2. Постојат примери кои демонстрираат дека соработката помеѓу државата и ГО и развојот на граѓанското општество се унапредени и спроведени во согласност со плановите предвидени во стратешкиот документ. 3. Спроведувањето на стратешкиот документ е следено, оценето и периодично ревидирано. 4. Државните политики за соработка помеѓу државата и ГО и развојот на граѓанското општество се засновани на веродостојни податоци собрани од завод за државна статистика, земајќи ја предвид разноликоста на секторот. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • ГО учествуваа во развивањето на двете стратегии, а помалку во спроведувањето. Оценката на првата стратегија е направена и од страна на ГО. • Постојат примери кои демонстрираат унапредување на соработката согласно документот, меѓутоа потребни се дополнителни напори. Спроведувањето на новата стратегија во првата година е со мал напредок. • Спроведувањето на стратешкиот документ е следено и оценето. • Државните политики се засноваат на релевантни податоци. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • ГО да бидат активно вклучени во сите фази на реализација на Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (подготовка, спроведување и оценка). • Суштинска соработка меѓу Владата и ГО. • Континуирано следење на спроведувањето на Стратегијата.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 3.1. Рамка и практики за соработка

Принцип: Постои стратешки пристап за подобрување на соработката помеѓу државата и ГО и развој на ГО

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>2. Државата преку работата на своите институции ја препознава важноста на развивањето и соработката со секторот (ГО).</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постои институција или механизам на национално ниво со мандат да ја олесни соработката со граѓанските организации (пример: одделение за соработка; контактни точки во министерства; совет). 2. Постојат обврзувачки одредби за вклучувањето на ГО во одлуките направени од страна на надлежната институција. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одделение за соработка со ГО во рамките на Генералниот секретаријат на Владата е основано во 2004 г. со мандат да ја фасцилитира соработката меѓу Владата и ГО. • Не постојат обврзувачки одредби за вклучување на ГО во одлуките донесувани од страна на Одделението. 	<p>Законодавство:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одделението за соработка со ГО треба да има поавтономна позиција.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На национално ниво државните институции или механизмите имаат доволни ресурси и мандат за водење на дијалогот помеѓу ГО и Владата, да дискутираат за предизвиците и да предложуваат главни политики за развој на граѓанското општество. 2. Со ГО редовно се вршат консултации и тие се вклучени во процесите и одлуките со надлежните државни институции и механизми. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одделението нема доволно ресурси, пред се нема финансиски средства за соодветно спроведување на својот мандат (владата не одвојува буџет за директни активности на Одделението). Досега поддршката е добивана од проекти на ЕУ. • Граѓанските организации се вклучени единствено во фазите на подготовка и известување за спроведувањето на Стратегијата. 	<p>Во пракса:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Алоцирање финансии од Буџет на РМ за реализирање на директни активности на Одделението за соработка на Владата. • Вклучување на ГО во сите процеси.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 3.2. Вклученост во процеси на креирање политики и донесување одлуки

Принцип: ГО се ефикасно вклучени во политиките и процесот на донесување одлуки

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>1. Постојат стандарди кои овозможуваат вклучување на ГО во одлучувањето, коишто им овозможуваат на ГО навремено да придонесуваат.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постојат јасно дефинирани стандарди за вклучување на ГО во процеси на донесување одлуки кои се во согласност со најдобрите практики кои пропишуваат минимум услови кои секој процес на донесување одлуки треба да ги исполни. 2. Државните политики обезбедуваат образовни програми/ обуки за државни службеници за вклучувањето на ГО во работата на државните институции. 3. Внатрешни правила бараат посебни единици или соработници во владата, министерства и други органи на државната управа да ја координираат, следат и известуваат за вклученоста на ГО во нивната работа. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постојат дефинирани стандарди за вклучување на ГО во процеси на донесување одлуки, но процесите не се целосно во линија со најдобрите практики. Покрај стандардите за вклучување на засегнатите страни, во 2011 г. усвоен е Кодексот на добри практики за консултации со ГО. • Државните политики обезбедуваат обуки за државните службеници за вклучувањето на ГО во работата на државните институции. • Внатрешни правила бараат посебните единици или соработници во владата, министерства и други органи на државна управа да ја координираат, следат и известуваат за вклученоста на ГО во нивната работа. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прописите за консултативните процеси треба да бидат целосно во линија со најдобрите практики кои пропишуваат минимум услови (30 дена јавни консултации). • Измена на Кодексот на добри практики за консултирање со ГО во законски обврзувачки документ.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Државните институции уште во рана фаза редовно ги повикуваат сите заинтересирани ГО за коментирање на политиките/ правните иницијативи. 2. ГО се обезбедени со соодветни информации за содржината на предлог-документите и за деталите од консултациите со доволно време за доставување одговор. 3. Пишан повратен одговор за резултатите од консултациите е јавно достапен од страна на државните институции, вклучувајќи ги образложенијата за препораките кои не биле вклучени. 4. Мнозинството од државните службеници задолжени за подготовка на предлог јавни политики, успешно комплетираше потребни образовни програми/ обуки. 5. Повеќето од единиците/ соработниците кои ги координираат и следат јавните консултации се функционални и имаат доволен капацитет. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Помал број на ГО се консултирани во рана фаза на подготовка на политиките/ правните иницијативи. • Има добри практики на обезбедување со соодветни информации за содржината на предлог-документите и деталите, сепак неопходно е подорбување на должината на времето за доставување мислење. • Постои недостиг од суштински консултации. • Пишан повратен одговор за резултатите од консултациите ретко е јавно достапен. • Поголем дел од државните службеници задолжени за консултации со јавноста (координатори за РИА или одговорни за соработка со ГО), учествувале на обуки за соработка и комуникација со ГО • Најголем дел од државните институции имаат единици/ службеници за координирање и следење на јавните консултации кои се функционални со соодветни капацитети. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Консултирање со ГО во рана фаза на подготовка на политиките/ правните иницијативи. • Следење на спроведувањето на Кодексот на добри практики за консултирање со ГО. • Задолжително давање повратен одговор за добиените коментари, јавно достапен. • Кампања за покренување на свесноста за можноста од активно учество во консултативните процеси.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 3.2. Вклученост во процеси на креирање политики и донесување одлуки

Принцип: ГО се ефикасно вклучени во политиките и процесот на донесување одлуки

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>2. Сите предлог-закопи и политики се лесно и навремено достапни до јавноста.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постоечкото законодавство ги обврзува јавните институции да ги направат јавни сите предлог-закопи и усвоените закопи и политики, а исклучоците се јасно дефинирани и во согласност со меѓународните норми и најдобри практики. 2. Постојат јасни механизми и процедури за пристап до информации од јавен карактер/ документи. 3. Постојат јасно дефинирани предвидени санкции за државните службеници/ единици кои ќе ги прекршат законските услови за пристап до информации од јавен карактер. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постоечкото законодавство ги обврзува државните институции да ги направат јавни сите предлог-закопи и усвоените закопи и политики, исклучоците се дефинирани. • Постојат јасни механизми и процедури за пристап до информации од јавен карактер/ документи. • Предвидени се санкции за државните службеници/ единици кои ќе ги прекршат законските услови за пристап до информации од јавен карактер. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пократки рокови за процесирање на барањата за пристап до јавни информации, како и за процедурата на поднесување жалби.
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Државните институции активно ги објавуваат предлог-закопите и усвоените закопи и политики, освен ако истите не се предмет на исклучоци кои се пропишани со закон. 2. Државните институции одговараат на мнозинството барања за информации од јавен карактер во законски предвидениот рок, во јасен формат, обезбедуваат пишани објаснувања за причините за одбивањ, и го истакнуваат правото и процедурата за приговор. 3. Случаите на прекршување на закопите се санкционираат. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Државните институции активно ги објавуваат предлог-закопите и усвоените закопи и политики, веб-страницата на ЕНЕР и на Собранието ги содржат сите потребни информации. • Државните институции (66 %) кои поднеле извештај за состојбата на барања за слободен пристап до информации од јавен карактер одговораат на поголемиот дел од барањата (98 %). Мнозинството поднесени жалби до Комисијата се поради неодговорените барања на имателите на информации. Форматот на комуникација не е почитуван и времето на чекање е долго. • Не постои податок за санкционирање на случаи на прекршување на закопите. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобрување на функционалноста на ЕНЕР, подобрување на вештините на државните службеници одговорни за негово одржување и активно ажурирање, како и зајакнување на контролната улога на МИОА во процесот. • Пристап до сите јавни информации на веб-страниците на државните институции, без оглед на тоа дали веќе ги дале за одредно барање за пристап, или пак одговориле со нив на барање на Комисијата. • Едукација на државните институции (иматели на информации) за нивната обврска да поднесуваат извештаи за состојбата со барањата за слободен пристап до информации од јавен карактер до Комисијата. • Промоција на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер на јавноста.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ**Подобласт 3.2. Вклученост во процеси на креирање политики и донесување одлуки****Принцип: ГО се ефикасно вклучени во политиките и процесот на донесување одлуки**

СТАНДАРД 3	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
3. Претставниците на ГО се еднакви партнери во дискусиите на меѓусекторските тела и се избрани преку јасно дефинирани критериуми и постапка.	Законодавство <ol style="list-style-type: none"> 1. Постоечкото законодавство предвидува државните институции да ги поканат претставниците на ГО во различни одлучувачки тела и/ или советодавни тела формирани од државните институции. 2. Постојат јасни насоки за тоа како да се обезбеди соодветна застапеност на граѓанското општество, заснована на транспарентни и претходно одредени критериуми. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> • Постојат одредби во одредени закони и подзаконски акти за потребата од вклучување на ГО во постоечки или повремени тела (Деловникот за работа на Владата, Методологијата за процена на влијанието на регулативата и сл.). • Не постојат јасни насоки за тоа како да се обезбеди соодветна застапеност на граѓанското општество. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> • Пропишување мерки и јасни насоки за соодветна застапеност на граѓанското општество во работни тела и групи формиран од државните институции.
	Во пракса <ol style="list-style-type: none"> 1. Одлучувачките и советодавните тела за прашања и политики релевантни за граѓанското општество генерално вклучуваат претставници од ГО. 2. Претставниците на ГО во овие тела можат слободно да ги претставуваат и бранат нивните ставови, без да бидат санкционирани. 3. Претставниците на ГО се избрани преку процеси за избор кои се сметаат за фер и транспарентни. 4. Учеството во овие тела не ги попречува ГО да употребуваат алтернативни начини на застапување или промовирање алтернативни позиции кои не се во согласност со позицијата на конкретното тело. 	Во пракса <ul style="list-style-type: none"> • Постојат неколку советодавни и одлучувачки тела во кои се вклучени ГО (тоа се НСРВ, Комисијата за ОЈИ, секторски комитети за ИПА, НСЕИ и сл.). • Претставниците на ГО во овие тела можат да ги претставуваат и бранат нивните ставови, без да бидат санкционирани. • Генерално процесите за избор се сметаат транспарентни, сепак потребен е посеопфатен пристап за избор. • ГО се слободни да употребуваат и други начини за застапување и промовирање на нивните ставови кога се поразлични од телото во кое членуваат. 	Во пракса <ul style="list-style-type: none"> • Поголем број советодавни и одлучувачки тела да вклучуваат ГО. • Зголемена транспарентност на постапките и јасни критериуми за избор на претставници на граѓанските организации.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ**Подобласт 3.3. Соработка при обезбедување услуги****Принцип: Постои поддржувачка околина за вклучување на ГО во обезбедувањето услуги**

СТАНДАРД 1	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
1. ГО се вклучени во давање различни услуги и се натпреваруваат за договори со државните	Законодавство <ol style="list-style-type: none"> 1. Постоечкото законодавство дозволува ГО да обезбедуваат услуги во различни области, како што се образование, здравствена заштита и социјални услуги. 2. ГО немаат пречки за обезбедување услуги кои не се дефинирани со закон („дополнителни“ услуги). 3. Постоечкото законодавство не додава дополнителни 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> • Постоечкото законодавство дозволува ГО да обезбедуваат услуги во повеќе области, но доминантно функционален е системот за обезбедување услуги од областа на социјалната заштита. • Во областа на обезбедување социјални услуги проблемот е во опсегот на организации кои може да добијат 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> • Овозможување сите непрофитни субјекти да добиваат лиценци (пр. фондации). • Развој на модели за соработка за вршење услуги во различни области.

институции на еднаква основа како и другите добавувачи.	сложени услови за ГО кои не се предвидени за другите даватели на услуги.	лиценца, имено фондациите се исклучени од оваа можност. <ul style="list-style-type: none"> ГО немаат пречки во обезбедувањето услуги кои не се дефинирани со закон („дополнителни“ услуги). Постоечкото законодавство не додава дополнителни сложени услови за ГО кои не се предвидени за другите даватели на услуги. 	
	Во пракса <ol style="list-style-type: none"> ГО можат да добијат договори во конкуренција со други даватели на услуги и се вклучени во различни услуги (пр. образование, здравство, истражување и обука). ГО се вклучени во сите фази на развивање и давање услуги (процена на потребите, утврдување услуги кои најдобро ги задоволуваат потребите, следење и оценување). Кога е потребна предрегистрација/ лиценцирање, постапката за добивање на истата не е премногу сложена. 	Во пракса <ul style="list-style-type: none"> Ретки се случаите на конкуренција на ГО и другите даватели на услуги. Најчести се случаите во областа на социјалната заштита, истражувањето и давањето обуки (пр. МЦМС, Конект, Тим-институт, „Отворете ги прозорците“ и сл.). Неколку изолирани случаи се забележани кога станува збор за вршење услуги во областа на социјалната заштита кога ГО се вклучени во фазата на оценување на потребите. За праксата која е позната (МТСП) не е сложена постапката за предрегистрација/ лиценцирање. 	Во пракса <ul style="list-style-type: none"> Зајакнување на капацитетите на ГО и поголема конкурентност со други правни лица во вршењето услуги. Проширување на можноста за добивање лиценца за другите организациски облици. Промоција на вршењето услуги и во други области.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 3.3. Соработка при обезбедување услуги

Принцип: Постои поддржувачка околина за вклучување на ГО во обезбедувањето услуги

СТАНДАРД 2	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
2. Државата се обврзува да ги финансира услугите и финансирањето е предвидливо и достапно на подолг временски период.	Законодавство <ol style="list-style-type: none"> Од буџетот се обезбедува финансирање на различни видови услуги кои може да бидат испорачани, вклучувајќи и повеќегодишно финансирање. Не постојат законски пречки за ГО да добиваат јавно финансирање за обезбедување различни услуги (преку набавки или друг механизам на договарање или доделување грантови). ГО може да потпишуваат долгорочни договори за обезбедување услуги. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> Од буџетот се обезбедува финансирање за различни видови услуги и тоа е краткорочно (до 6 месеци). Нема законски пречки за ГО да добиваат јавно финансирање за обезбедување различни услуги. ГО може да потпишуваат долгорочни договори за обезбедување услуги. 	Законодавство <ul style="list-style-type: none"> Долгорочно финансирање на ГО кои обезбедуваат услуги (измена на законот).

	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ГО се приматели на финансии за вршење услуги. 2. ГО добиваат доволно финансирање за покривање на основните трошоци за услуги за кои тие потпишале договор, вклучувајќи ги и пропорционалните институционални оперативни и индиректни трошоци. 3. Не постои одложување во плаќањата и финансирањето е флексибилно со цел обезбедување услуги со најдобар квалитет. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • ГО се приматели на финансии за вршење услуги (најчесто од областа на социјалната заштита). • ГО добиваат доволно финансирање за покривање на основните трошоци за услуги за кои тие потпишале договор, понекогаш може да се случи да им бидат покриени и пропорционалните институционални (индиректни) трошоци. • Плаќањата се често одложени. • Постои флексибилност во финансирањето. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • ГО треба да бидат поактивни и конкурентни за финансирање во други области. • Подигнување на свесноста за сите државни институции да ги вклучуваат ГО во обезбедувањето услуги. • Финансирање на институционални (индиректни) трошоци.
--	--	--	---

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Пообласт 3.3. Соработка при обезбедување услуги

Принцип: Постои поддржувачка околина за вклучување на ГО во обезбедувањето услуги

СТАНДАРД 3	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
<p>3. Државата има јасно дефинирани процедури за договорни услуги кои овозможуваат транспарентен избор на давателите на услуги, вклучително и на ГО.</p>	<p>Законодавство</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постои јасна и транспарентна постапка преку која финансирањето на услуги е дистрибуирано помеѓу давателите на услуги. 2. Цената не е водечкиот критериум за избор на давателот на услуги и најдобрата вредност е одредена преку квалитетот на услугата и финансиската процена на кандидатите. 3. Постојат јасни насоки за тоа како да се обезбеди транспарентност и да се избегне конфликт на интереси. 4. Постои право на приговор на резултатите од тендерот. 	<p>Законодавство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Од достапните информации, само во МТСП постои јасна и транспарентна постапка преку која финансирањето на услуги е дистрибуирано помеѓу давателите на услуги. • Постојат јасни насоки како да се обезбеди транспарентност и да се избегне конфликт на интереси. • Постои право на приговор на резултатите од тендерот. 	<p>Законодавство</p> <p>/</p>
	<p>Во пракса</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Многу договори за услуги се склучени со ГО. 2. Тендерите се сметаат за фер и конфликтите на интереси се избегнати. 3. Државните службеници имаат доволен капацитет да ги организираат процедурите. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Не се склучени многу договори за услуги со ГО. • Тендерите се сметаат за фер и конфликтите на интереси се избегнати (информацијата се однесува на полето на социјалната заштита). • Државните службеници имаат капацитет да ги организираат процедурите. 	<p>Во пракса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поголем број ГО треба да добијат договори за вршење услуги. • Подобрвање на капацитетите на државните службеници.

ОБЛАСТ 3. ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Подобласт 3.3. Соработка при обезбедување услуги

Принцип: Постои поддржувачка околина за вклучување на ГО во обезбедувањето услуги

СТАНДАРД 4	ПОКАЗАТЕЛИ	НАОДИ	ПРЕПОРАКИ
4. Постои јасен систем за отчетност, следење и оценка на давањето услуги.	Законодавство <ol style="list-style-type: none">1. Постои правна можност за следење на трошењето и на квалитетот на давателите на услуги.2. Постојат јасни стандарди за квалитет и следење на процедурите за услуги.	Законодавство <ul style="list-style-type: none">• Постои правна можност за следењето на трошењето и квалитетот на давателите на услуги.• Постојат стандарди за квалитет и следење на процедурите за услуги.	Законодавство /
	Во пракса <ol style="list-style-type: none">1. ГО не се предмет на прекумерна контрола.2. Следењето се врши на редовна основа во согласност со претходно објавените процедури и критериуми.3. Се спроведува редовна оценка за квалитетот и ефектите/влијанијата на услугите кои се обезбедени и таа е јавно достапна.	Во пракса <ul style="list-style-type: none">• ГО не се предмет на прекумерна контрола.• Следењето се врши на редовна основа и најчесто е засновано на претходно објавени процедури и критериуми.• Можни постоечки оценки, не се јавно достапни.	Во пракса <ul style="list-style-type: none">• Јавно достапни оценки.

БИБЛИОГРАФИЈА

Bertelsmann Stiftung, BTI 2012 – Macedonia Country Report. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2012.

FreedomHouse (2013) Freedom in the World 2013. FreedomHouse.

Golubović D., (2013) Tax Laws Affecting Philanthropy in the Countries of South Europe. SIGN Network

HafnerAdemi T., Nesik I. (2013) “Inclusiveness, Representativeness and Impact of Civil Society”. Parliamentary Challenges in the EU accession process. Institute for Democracy and Mediation-Albania.

International Budget Partnership (2012) Open Budget Survey 2012. International Budget Partnership

USAID (2012) CSO Sustainability Index for Central Europe and Eurasia 2012, 16th Edition. USAID

World Giving Index (2012) World Giving Index 2012-A global view of giving trends, December 2012. Charities Aid Foundation

Буова Е., Додовски И. (2009) Неформалното образование во Република Македонија: услови и перспективи. Битола, Младински културен центар – Битола.

Гулев Г., Илиевски А., Поповски В., Петрушевска-Крстевска Ј. (2013) Анализа на регулативата на образовниот систем во Република Македонија. Скопје. Македонски центар за граѓанско образование.

Димишкова, С. (2012) Ограничување на слободата на здружување и дејствување. Граѓански практики бр.13, Перцепција на влијанието на граѓанските организации и околината во која дејствуваат тие. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

Кацарска, С. (2012) Дали стратегијата придонесе за подорбување на дијалогот меѓу Владата и граѓанското општество. Граѓански практики бр.13, Перцепција на влијанието на граѓанските организации и околината во која дејствуваат тие. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

Клековски, С., Стојанова Д., Јаковлеска Г., Нурединоска Е., (2011) Цивикус - Индексот на граѓанското општество во Македонија, Аналитички извештај за Македонија. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

Конект (2013) Анализа на спроведувањето на законот за волонтерството. Скопје, Конект.

Кусиникова Н., Хаџи-МицеваЕванс К., Николов А. (2011) Анализа на спроведувањето на законот за донации и спонзорства во јавните дејности: 2007-2011. Здружение „Конект“ и Европски центар за непрофитно право (ЕЦНЛ).

Кусиникова, Н. (2012) Односите меѓу деловниот сектор и граѓанското општество/ општествената одговорност на претпријатијата. Граѓански практики бр.13, Перцепција на влијанието на граѓанските организации и околината во која дејствуваат тие. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

Македонски институт за медиуми (2013) Бела книга – Приоритети и механизми за унапредување на соработката меѓу граѓанските организации и медиумите за ефикасна заштита на човековите права. Скопје, МИМ.

Никодиновска В., ет ал (2012) Анализа - Развојот на медиумите во Македонија според индикаторите на Унеско. Скопје, Македонски институт за медиуми.

Нурединоска Е., Видачак И. (2012) Транспарентност на процесот на подготовка на закони: правила и пракса за вклучување на јавноста со фокус на повратната информација на коментарите од страна на јавноста. Скопје, ОБСЕ.

Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010) Прирачник за учество на јавноста во процесот на донесување закони. Скопје, ОБСЕ.

Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010) Транспарентност и учество на јавноста во процесот на подготвување закони, компаративен преглед и процена на состојбата во Македонија. Скопје, ОБСЕ.

Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2011) Критериуми и постапки за избор на граѓански организации во меѓусекторски тела, Компаративен преглед и опис на состојбата во Македонија. Скопје, ОБСЕ.

Нурединоска, Е., Кржаловски, А., Стојанова, Д. (2013) Довербата во граѓанското општество 2013. Скопје. Македонски центар за меѓународна соработка.

Реактор - истражување во акција (2012) Млади и пазарот на трудот. Скопје, Реактор - истражување во акција.

Ристовски Б., Булдиоски Д., (2011) Употреба на социјалните медиуми од страна на граѓанските организации во Република Македонија. Скопје. Македонски центар за меѓународна соработка.

Саздевски М., Огненовска С. (2012) Учество на јавноста во процесите на подготовка на закони: Огледало на Владата 2012. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

Србијанко Корунувска Ј., Аврамовска Корунувска Н., Малеска Т. (2012) Капитулација, конфузија или отпор: Социјалниот капитал на македонските средношколци. Скопје, Младински образовен форум и Реактор.

Стојанова Д., Јаковлеска Г., Клековски С., Нурединоска Е., (2010) Самоперцепција за граѓанското општество – извештај од Организацијата анкета. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка.

Техничка поддршка за граѓанските организации (2011) Оценка на потребите на граѓанските организации во Република Македонија. Скопје. Канцеларија на ТАКСО во Република Македонија.

Трошановски, М., Поповиќ М. (2012) Граѓанско мобилизирање на социјалните мрежи: Анализа на социјалните медиуми и „Плоштад Слобода“. Граѓански практики бр. 12, Граѓански ангажман - Вклученоста на граѓаните во граѓанското општество во Македонија. Скопје, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС).

Трајковски & Партнери (2011) Препораки и акциски план за подобрување на регулаторната реформа во Македонија. Скопје, Британска амбасада.

Фондација Отворено општество – Македонија (2013) Анализа на имплементацијата на Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер - Шест години подоцна: Распука ли ѕидот од тишина? Скопје, ФООМ.

Хелсиншки комитет за човековите права на Република Македонија (2013) Месечен извештај за човековите права во Република Македонија, октомври 2013. Скопје, ХКЧП.

Хелсиншки комитет за човековите права на Република Македонија (2012) Годишен извештај за човековите права во Република Македонија во 2012 година. Скопје, ХКЧП.

Хелсиншки комитет за човековите права на Република Македонија (2011) Годишен извештај за состојбите во областа на човековите права во Република Македонија во 2011 година. Скопје, ХКЧП.

Хелсиншки комитет за човековите права на Република Македонија (2013) Посебен извештај за четириесет и деветтата седница на Собранието на РМ одржана на 24 декември 2012 година - Случувањата пред и во Собранието, февруари 2013. Скопје, ХКЧП.

Устав на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 59/2000).

Закон за Бирото за развој на образованието („Службен весник на Република Македонија“, бр. 37/2006; 142/2008; 148/2009; 69/2013; 120/2013; 148/2013 и 41/2014).

Закон за високото образование („Службен весник на Република Македонија“, бр. 35/2008; 103/2008; 26/2009; 83/2009; 99/2009; 115/2010; 17/2011; 51/2011; 123/2012; 15/2013; 24/2013 и 41/2014).

Закон за волонтерството („Службен весник на Република Македонија“, бр. 85/2007).

Закон за граѓанска одговорност за навреда и клевета („Службен весник на Република Македонија“, бр. 143/2012).

Закон за данокот на добивка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/1993).

Закон за данокот на додадена вредност („Службен весник на Република Македонија“, бр. 44/1999; 59/1999; 86/1999; 11/2000; 8/2001; 21/2003; 19/2004; 33/2006; 45/2006; 101/2006; 114/2007; 103/2008; 114/2009; 133/2009; 95/2010; 102/2010; 24/2011; 135/2011 и 155/2012).

Закон за донации и за спонзорства во јавните дејности („Службен весник на Република Македонија“, бр. 47/2006; 86/2008 и 51/2011).

Закон за здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 52/2010 и 135/2011).

Закон за јавните набавки („Службен весник на Република Македонија“, бр. 136/2007; 130/2008; 97/2010; 53/2011; 185/2011; 15/2013; 148/2013 и 160/2013).

Закон за јавните собири („Службен весник на Република Македонија“, бр. 55/1995; 19/2006 и 66/2007).

Закон за персоналниот данок на доход („Службен весник на Република Македонија“, бр. 80/1993; 3/1994; 70/1994; 71/1996; 28/1997; 8/2001; 50/2001; 52/2001; 2/2002; 44/2002; 96/2004; 120/2005; 52/2006; 139/2006; 6/2007; 160/2007; 159/2008; 20/2009; 139/2009; 171/2010; 135/2011 и 166/2012).

Закон за работните односи („Службен весник на Република Македонија“, бр. 62/2005; 106/2008; 161/2008; 114/2009; 130/2009; 149/2009; 50/2010; 52/2010; 124/2010; 47/2011; 11/2012; 39/2012; 13/2013 и 25/2013).

Закон за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните („Службен весник на Република Македонија“, бр. 81/2005).

Закон за образование за возрасните („Службен весник на Република Македонија“, бр. 7/2008, 17/2011, 51/2011, 74/2012 and 41/2014).

Закон за следење комуникации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 121/2006).

Закон за слободен пристап до информациите од јавен карактер („Службен весник на Република Македонија“, бр.13/2006).

Закон за социјална заштита („Службен весник на Република Македонија“, бр. 79/09).

Закон за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам („Службен весник на Република Македонија“, бр. 4/2008).

Закон за спречување судир на интереси („Службен весник на Република Македонија“, бр. 70/2007; 114/2009 и 6/2012).

Деловник за работа на Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 36/08).

Буџет на Република Македонија за 2013 („Службен весник на Република Македонија“, бр. 167/2013).

Влада на Република Македонија (2007) Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2011). Скопје, Влада на Република Македонија.

Влада на Република Македонија (2012) Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017). Скопје, Влада на Република Македонија.

Влада на Република Македонија, Генерален секретаријат, Одделение за соработка со невладините организации (2012) Извештај за спроведените мерки и активности од стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2012-2017).

Влада на Република Македонија, Генерален секретаријат на Владата на Република Македонија, Одделение за соработка со граѓанските организации (2010) Извештај за спроведување на мерките и активностите од Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007-2010).

Годишен извештај за работата на Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер од 1 јануари до 31 декември 2012 година (2012) Скопје, Комисија за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

Годишен извештај од спроведувањето на мерките во акцискиот план за „Отворено владино партнерство 2013“.

Кодекс на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики („Службен весник на Република Македонија“, бр. 99/11).

Кодекс на добри практики за финансиска поддршка на здруженија на граѓани и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 130/07).

Министерство за труд и социјална политика, Акциски план за вработување на младите 2015 година, Скопје, 2012.

Министерство за труд и социјална политика, Национална стратегија за вработување 2015, Скопје, август 2013.

Министерство за труд и социјална политика, Стратегија за промовирање и развој на волонтерството (2010-2015).

Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за распоредување на приходите од игрите на среќа и од забавните игри во 2013 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженија за борба против семејно насилство и за Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 147/2013).

Одлука за распределба на средствата од буџетот на Република Македонија за 2012 година наменети за финансирање на програмските активности на здруженија и фондации („Службен весник на Република Македонија“, бр. 162/2012).

Одлуката за распоредување на приходите од игрите на среќа и од забавните игри во 2013 година за финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженија за борба против семејното насилство и за Црвениот крст на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“, бр. 147/2013).

Правилник за спроведување на ослободувањето од царина и други давачки, акциза и данок на додадена вредност (ДДВ), при увоз на добра-стоки и за обезбедување средства за плаќање акциза и ДДВ за прометот на добра и услуги во земјата, потребни за реализирање проекти финансирани со парични средства на странски донатор („Службен весник на Република Македонија“, бр. 54/2003 до 19.08.2003).

Упатство за начинот на постапување во работата на министерствата за вклучување на засегнатите страни во постапката за изготвување закони („Службен весник на РМ“, бр. 150/11).

Упатството за начинот на спроведувањето на ослободувањето од царина и други давачки, акциза и данок на додадена вредност (ДДВ), при увоз на добра-стоки и за обезбедување средства за плаќање акциза и ДДВ за прометот на добра и услуги во земјата, потребни за реализирање проекти финансирани со парични неповратни средства на странски донатор. Министерство за финансии бр. 08-17077/1 од 07.08.2003 година.

Правилник за начинот и условите за организирање практична работа за студенти.

Насоки за спроведување практична работа на Економскиот факултет – Скопје.

Биро за развој на образованието (<http://bro.gov.mk/>).

Државен завод за статистика (2013) Државен завод за статистика. Достапно на <http://www.stat.gov.mk>.

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје - Република Македонија (www.ukim.edu.mk).

Централен регистар на Република Македонија (2011) (www.crm.com.mk).

ПРИЛОГ 1. Е-ПРАШАЛНИК ЗА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Прашалник за овозможувачката околина за развој на граѓанското општество

ОБЛАСТ 1. ОСНОВНИ ЗАКОНСКИ ЗАГАРАНТИРАНИ СЛОБОДИ

1. Дали брзо, лесно и едноставно беше основана/ пререгистрирана вашата организација (здружение, фондација или сојуз)?
 - Да
 - Не
 - Дејствувате како неформална организација
Објаснете
2. Дали при основањето/ пререгистрирањето на организацијата некој од основачите беше доведен под одредено сомнение од страна на надлежните органи (пр. бидејќи бил странски државјанин, бидејќи бил малолетно лице, бидејќи е правно лице и сл.)?
 - Да
 - Не
 - Дејствувате како неформална организација
Објаснете
3. Дали при основањето/ пререгистрирањето на организацијата се соочивте со административни тешкотии, предизвикани од различно толкување на законите од страна на органите за регистрација?
 - Да
 - Не
 - Дејствувате како неформална организација
Објаснете
4. Дали одреден статус на некој од основачите или членови на раководството на организацијата предизвикал пречки при основањето/ пререгистрирањето на организацијата?
(пр. невработено лице кое е избрано да врши функција на застапник на организацијата без надомест, или именувано службено лице кое е член на органите и сл.)
 - Да
 - Не
 - Дејствувате како неформална организација

Објаснете

5. **Колку време ви беше потребно за регистрирање/ пререгистрирање на организацијата?**
 - Помалку од 5 дена
 - 5 дена
 - Меѓу 5 и 10 дена
 - Повеќе од 10 дена
 - Дејствувате како неформална организација
 - Друго
Објаснете
6. **Доколку сте имале проблеми при регистрацијата/ пререгистрирањата, дали истите биле основани со јасно дадено образложение од надлежниот орган за причините?**
 - Да
 - Не
 - Не сте имале проблеми при регистрација/ пререгистрирација
 - Дејствувате како неформална организација
Објаснете (објаснете во случај кога сте имале барања за доставување дополнителни документи и сл.)
7. **Дали при членување на вашата организација во домашна/ странска мрежа сте требале:**
 - Да ги известите органите на државната управа
 - Не сте имале обврска да ги известите органите на државната управа
 - Не членувате во ниту една мрежа
Доколку одговорите „Да ги известите органите на државната управа“, наведете пример со која мрежа/и
8. **Дали во внатрешните работи на вашата организација некогаш државата:**
 - Неоправдано се вмешала
 - Оправдано се вмешала
 - Не се случило државата да се вмеша во внатрешните работи на организацијата
Доколку одговорите со „неоправдано/ оправдано се вмешала“, наведете пример
9. **Дали некогаш вашата организација се соочила со притисоци од страна на државата?**
 - Секојдневно сте изложени на притисок
 - Понекогаш сте изложени на притисок
 - Никогаш не сте биле изложени на притисок
Наведете пример за избраната опција
10. **Дали сте имале случај на ненајавена посета/ инспекција од орган на државната управа?**
 - Да
 - Не
Објаснете
11. **Дали административните барања/ надзор за одредени прашања се:**
(пр. обврски согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам)
 - Неоправдани и непропорционални
 - Оправдани, но непропорционални
 - Оправдани и пропорционални
 - Не сме биле изложени на административни контроли/ надзор
 - Наведете пример за опцијата која ја избравте

12. Дали вашата организација се соочила со санкции од одреден орган на државната управа (овде не станува збор за санкции кои се резултат на постапки пред надлежните органи поведени од внатрешни лица на организацијата)?
- Да, и истите беа неоправдани и непропорционални
 - Да, и истите беа оправдани и непропорционални
 - Да, и истите беа оправдани и пропорционални
 - Не, нашата организација никогаш не се соочила со санкции
13. Доколку сте се соочиле со одредени санкции, дали сте биле во можност да поведете судска постапка против одлуката/ изречената санкција/и?
- Да
 - Не
 - Не сте се соочиле со санкции
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете

ОБЛАСТ 2. РАМКА ЗА ФИНАНСИСКА ОДРЖЛИВОСТ НА ГО

14. Дали вашата организација врши директни економски активности? *
- Да
 - Не
 - Не, ни е од интерес
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете
15. Дали при вршењето економски активности се соочувате со административни тешкотии?
- Да
 - Не
 - Не вршиме економски активности
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете
16. Дали сте се соочиле со ограничувања од државните институции и непропорционални административни процедури при добивањето средства од странски организации?
- Да
 - Не
 - Не сме добиле странски донации
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете
17. Дали вашата организација добива средства од поединци и/ или претпријатија?
- Добивате средства од поединци и претпријатија
 - Добивате средства од претпријатија
 - Добивате средства од поединци
 - Не добивате средства од поединци и претпријатија
18. Доколку добивате средства од приватни извори (поединци, претпријатија и сл.) дали постапката да се добијат средствата е:
- Едноставна, без дополнителни трошоци
 - Едноставна, но со дополнителни трошоци
 - Сложена, со дополнителни трошоци
 - Сложена, но без дополнителни трошоци
 - Не добивте средства од приватни извори
Објаснете
19. Дали некогаш ви било оневозможено од страна на државата да организирате мирен протест/ собир?

- Да, сте биле спречени
 - Не, сте организирале без никакви пречки
 - Не сте организирале мирен протест досега
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете
- 20. Во случај кога ви било ограничено организирање мирен собир, дали од страна на надлежниот орган:**
- Добивте јасно образложение засновано на закон
 - Без објаснување ви е забранет мирниот собир
 - Одговорот го добивте непосредно пред почетокот на мирниот протест без можност да се реорганизирате
 - Не сте организирале мирен собир
Друго
- 21. Дали кога вашата организација била организатор на мирен собир сте се соочиле со контрапротест?**
- Да, имаше контрапротест и бевме заштитени од полицијата
 - Да, имаше контрапротест и не бевме заштитени од полицијата
 - Не, немаше контрапротест
 - Не сте организирале мирен собир
Друго
- 22. Дали сте организирале мирен собир без најава до надлежните органи, а согласно закон?**
- Да, сте организирале
 - Да, сте организирале, но собирот бил попречен од надлежните органи
 - Не, не сме организирале
Наведете пример
- 23. Дали на вашата организација на некаков начин ѝ било ограничено правото на слобода на изразување?**
- Секојдневно правото на слобода на изразување ви е ограничено
 - Понекогаш правото на слобода на изразување ви е ограничено
 - Никогаш не ви било ограничено правото на слобода на изразување
Објаснете
- 24. Дали Вашата организација била изложена на каков било притисок, поради искажување критички ставови кон властите?**
- Секојдневно организацијата е изложена на притисок
 - Понекогаш организацијата е изложена на притисок
 - Никогаш организацијата не била изложена на притисок
Објаснете
- 25. Дали некогаш член на вашата организација бил прогонуван/а за критички говор од надлежните органи на државната управа?**
- Да
 - Не
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете
- 26. Дали сте платиле одреден вид данок на донација/ грант добиен од домашни и/ или странски лица (физички и/ или правни)?**
- Да
 - Не
Објаснете
- 27. Дали при вршењето на директните економски активности на вашата организација сте искористиле одредени даночни олеснувања?**
- Да, сме искористиле даночни олеснувања

- Не, не сме искористиле даночни олеснувања
- Сме се обиделе, но нема посебни даночни олеснувања
- Не вршиме економски активности
Доколку одговоривте со „Да“, објаснете

28. Доколку вашата организација обезбедува приходи од пасивни инвестиции, дали истите:

(приходите од пасивни инвестиции подразбираат приходи од наемнина и приходи од поседување удел во друштва (пр. со ограничена одговорност) каде организацијата нема активна вклученост во управувањето, пр. дивиденди, камати итн.)

- Ги користите како и другите правни субјекти, без посебни оптоварувања и административни пречки
- Ги користите, но се соочувате со потешкотии
- Не генерирате приходи преку пасивни инвестиции
Објаснете

29. Дали вашите донатори кои се поединци користат даночни олеснувања за донираните средства кон вашата организација?

- Да, сите користат даночни олеснувања
- Дел од нив не користат поради сложените административни процедури
- Дел од нив не користат бидејќи не знаат за даночните олеснувања
- Не, никој не користи
- Не знаете
- Не добивате средства од поединци
Објаснете: пр. Не користат бидејќи нема даночни олеснувања или сл.

30. Дали вашите донатори кои се претпријатија користат даночни олеснувања за донираните средства кон вашата организација?

- Да, сите користат даночни олеснувања
- Дел од нив не користат поради сложените административни процедури
- Дел од нив не користат бидејќи не знаат за даночните олеснувања
- Не, никој не користи
- Не знаете
- Не добивате средства од претпријатија
Објаснете

31. Дали вашата организација некогаш добила средства од државни извори?

- Да, само еднаш
- Да, повеќе пати
- Не, не сте добиле, а сте се обиделе
- Не, не сте добиле бидејќи не сте конкурирале
Објаснете: наведете од која институција/и и каков вид на поддршка

32 а. Колкав дел од вашиот буџет во 2010 година произлегува од средства од државни извори? (износот е во МКД)*

Внесете 0 доколку сте немале средства од државни извори

32 б. Колкав дел од вашиот буџет во 2011 година произлегува од средства од државни извори? (износот е во МКД)*

Внесете 0 доколку сте немале средства од државни извори

32 в. Колкав дел од вашиот буџет во 2012 година произлегува од средства од државни извори? (износот е во МКД)*

Внесете 0 доколку сте немале средства од државни извори

33. Дали постојат редовни повици (барем еднаш во годината) за финансирање од страна на органи на државната управа за поддршка на активности од вашата област на дејствување? (под редовни повици се подразбираат повици барем еднаш во годината)
- Да, редовно (најмалку еднаш во годината)
 - Да, но повремено
 - Не
Наведете пример
34. Дали сте консултирани при одредувањето приоритети за финансирање/ поддршка од страна на државата?
- Редовно, секоја година сме консултирани
 - Консултирани сме, но не повеќе од два пати во изминативе три години
 - Не сме биле консултирани
Објаснете (од која институција/и)
35. Дали кога сте аплицирале на повик од државни институции обрасците биле:
- Комплетно јасни
 - Делумно јасни
 - Нејасни
 - Не сте поднеле апликација
Друго
36. Дали целиот апликациски пакет (обрасците, пропратните документи и сл.) е лесен за подготовка?
- Лесен
 - Делумно лесен
 - Сложен
 - Не сте поднеле апликација
37. Документите потребни за аплицирање:
- Значително финансиски ве оптоваруваат
 - Разумен е износот на финансиски издатоци при аплицирање
 - Не, не оптоваруваат финансиски
 - Не сте поднеле апликација
Објаснете
38. Мониторингот на вашата организација за добиените јавни финансии од страна на надлежен орган бил спроведен:
- Согласно претходно воспоставен систем на објективни показатели
 - Делумно со користење на претходно воспоставен систем на објективни показатели
 - Не спровеле мониторинг
 - Не сте располагале со јавни финансии
39. Мониторингот на вашата организација за добиените јавни финансии од страна на надлежен органи се спроведува;
- Согласно однапред утврден временски период, со претходна најава
 - Согласно однапред утврден временски период, без претходна најава
 - Без однапред утврден период, со претходна најава
 - Без однапред утврден период, без претходна најава
 - Не вршат мониторинг
 - Не сте располагале со јавни финансии
40. Дали некогаш сте аплицирале и дали ви била доделена нефинансиска поддршка од страна на државата (простории, опрема, консултации итн.)?

- Имаше отворен повик на кој аплициравте и добивте нефинансиска поддршка
 - Имаше отворен повик на кој аплициравте и не добивте нефинансиска поддршка
 - Се обративте до соодветниот орган на државната управа со барање за добивање и добивте нефинансиска поддршка
 - Се обративте до соодветниот орган на државната управа со барање за добивање нефинансиска поддршка и барањето беше одбиено
 - Не сте побарале финансиска поддршка
 - Не знаете дека може да добиете финансиска поддршка
Наведете пример за избраната опција
41. Дали сте се соочиле со дискриминаторски однос при обид за добивање нефинансиска поддршка:
- Да, поради отворениот критички став кон одредени политики на Владата и органите на државната управа
 - Да, поради вашата политичка наклонетост кон друга страна
 - Не сте се соочиле со несоодветен дискриминаторски однос при барањето нефинансиска поддршка
 - Не сте аплицирале за добивање нефинансиска поддршка
Друго (дополни)
42. Дали вашата организација ги користи поволностите од Законот за волонтерството?
- Да
 - Не
 - Немаме волонтери
Објаснете
43. Доколку ангажирате волонтери врз основа на Законот за волонтерството, дали се соочувате со административни проблеми?
- Да
 - Не
Објаснете

ОБЛАСТ 3: ОДНОСОТ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

44. Дали учествувате во подготовка на стратешкиот документ (пр. Стратегија за соработка на Владата со граѓанските организации, Стратегија за развој на волонтерството)?
- Да, бевте активно вклучени во сите фази на подготовка
 - Да, бевте активно вклучени само во некои фази
 - Да, бевте само консултирани
 - Бевте само информирани
 - Не бевте повикани да учествувате
Доколку сте учествувале, наведете го/ги документот/ите
45. Вашето учество во подготовката на стратешкиот документ беше:
- Успешно, сите ваши сугестии беа вклучени во крајниот документ
 - Помалку успешно, дел од вашите сугестии беа прифатени.
 - Неуспешно, ништо не беше прифатено
 - Не сте биле вклучени во консултации
Наведете пример

ОПШТИ ПРАШАЊА

1. Име на организацијата
2. Име и презиме на лицето кое одговара на прашалникот
3. Позиција на лицето кое одговара на прашалникот

4. Поле на дејствување на организацијата
5. Локација на организацијата (општина)
6. Период на постоење на организацијата (формално и неформално)
 - Повеќе од 10 години
 - 5 до 10 години
 - Помалку од 5 години
 - Основана е оваа година
 - Друго
7. Бројот на вработени лица/ангажиран персонал во вашата организација е

ПРИЛОГ 2. ЛИСТА НА ОРГАНИЗАЦИИ КОИ ОДГОВОРИЛЕ НА Е-ПРАШАЛНИКОТ

1. Македонски центар за граѓанско образование (МЦГО)
2. Здружение на граѓаните „Центар за граѓански комуникации“ ЦГК Скопје
3. Европска медицинска студентска асоцијација на Македонија
4. Здружение „Вратете насмевка“, Велес
5. Транспарентност Македонија
6. ИМКА Битола
7. „Биосфера“, Битола
8. „Граѓанска асоцијација“, Битола
9. Здружение МАЦЕФ - Центар за енергетска ефикасност на Македонија
10. Здружение за акција против насилство и трговија со луѓе „Отворена порта“ - Ла страда Македонија
11. Отворете ги прозорците
12. Институт за европска политика
13. Здружение Центар за истражување и информирање за животната средина „Еко-свест“
14. Асоцијација за економско истражување, застапување и донесување економски политики „Finance Think“ Скопје
15. Фондација за одржлив економски развој ПРЕДА плус
16. Центар за женски права „ЕТИКА“, Гостивар
17. Младински клуб, Штип
18. „Слоуфуд Битола“, (SlowFoodBitola)
19. Културно-информативен центар на Србите во Македонија СПОНА
20. Здружение на граѓаните „Зона“, Кавадарци
21. ТТА „Кластер за текстил“, Штип
22. „Младиинфо“, Скопје
23. Здружение ХОПС - Опции за здрав живот, Скопје
24. Полио плус - движење против хендикеп
25. Коалиција на младинските организации СЕГА
26. „KINGMARKOLAND“ Скопје
27. Сојуз на извидниците на Македонија
28. Здружение за заштита на културниот идентитет на Египќаните ИЗИДА 41/21 Ресен
29. Европско движење во Република Македонија
30. Центар за еднакви можности ЦЕО (СЕО)
31. Хуман свет
32. Центар за културна деконтаминација, Битола

- 33.Граѓанска асоцијација МОСТ
- 34.Тим институт, Скопје
- 35.Мултикултура
- 36.Здружение на студентите по право и млади правници „Павел Шатов“ Кочани
- 37.Здружение „Студентска организација Излез“
- 38.Асоцијација Иницијатива за социјална промена ИнСоК - Скопје
- 39.Фондација РЕГИОНАЛНА РАЗВОЈНА АГЕНЦИЈА НА ПЕЛАГОНИЈА - ПРЕДА
- 40.Фронт 21/42
- 41.Институт за човековите права
- 42.АДКОМ - Здружение на давателите на комунални услуги на Р. Македонија
- 43.Здружение на блогерите на Македонија
- 44.Институт за демократија Социетас цивилис - Скопје
- 45.Младински културен центар - Битола
- 46.Интернет хотлајн провајдер, Македонија
- 47.Здружение Конект
- 48.Македонски зелен центар
- 49.Синдикат на УПОЗ
- 50.Здружение за унапредување на превенцијата, третманот и социјалното вклучување лица кои употребуваат дрога и други психоактивни супстанции
ДОВЕРБА - Скопје
- 51.ЦеПроСАРД
- 52.Хуманитарно и добротворно здружение на Ромите (ХДЗР) „Месечина“ - Гостивар
- 53.Локална агенција за развој, Струга
- 54.Здружение на новинарите на Македонија
- 55.Регионален центар за застапување Делчево
- 56.Хабитат Македонија
- 57.ЗГ Гоу грин
- 58.Аналитика
- 59.Сојуз - Национален совет за родова рамноправност
- 60.СВТА (SWTA)
- 61.Македонско здружение на младите правници, Скопје
- 62.Здружение Ромска организација на жените од Македонија ДАЈА, Куманово
- 63.АРТ ПОИНТ - ГУМНО
- 64.Здружение ЦЕЛОР - ЦЕНТАР ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ
- 65.Македонска развојна фондација за претпријатија
- 66.Центар за регионални истражувања и соработка „Студиорум“
- 67.Асоцијација за развојни иницијативи - Зенит
- 68.Слободен софтвер Македонија
- 69.Македонски центар за меѓународна соработка - МЦМС
- 70.Неформална група велосипедисти - На Точак
- 71.Хелсиншки комитет за човековите права на Република Македонија
- 72.Прва детска амбасада во светот „Меѓаши“, Република Македонија

ПРИЛОГ 3. ЛИСТА НА УЧЕСНИЦИ ВО ИНТЕРВЈУАТА

Органи на државната управа

1. Министерство за труд и социјална политика
2. Агенција за млади и спорт, Зорица Стаменковска/ Тања Блажевска, советник за меѓународна соработка/ помошник-раководител на секторот спорт

Граѓански организации кои вршат услуги

1. Здружение за социјални работници на Град Скопје
2. Републичкиот центар за поддршка на лицата со интелектуална попреченост – ПОРАКА
3. Првата детска амбасада во светот Меѓаши

Неформални иницијативи

1. Александар Митров – движење против полициската бруталност „Стоп за полициската бруталност“
2. Јасмина Голубовска – граѓанска иницијатива „АМАН“
3. Петрит Сарачини – „Заедно за мир“

ПРИЛОГ 4. ЛИСТА НА УЧЕСНИЦИТЕ НА КОНСУЛТАТИВНИ НАСТАНИ

1. Александар Николов, Зенит
2. Александра Мургоска, ИДСЦС
3. Аница Томшиќ-Стојковска, Народен правобранител
4. Билјана Котевска, Студиориум
5. Борче Смилевски, Центар за даночна политика
6. Владимир Лазовски, Отворете ги прозорците
7. Драги Змијанац, Меѓаши
8. Душан Томшиќ, МТСП
9. Елена Стојмановска, Министерство за финансии
10. Ели Чакар, МЛС
11. Емил Махмутовиќ, Хабитат
12. Жанета Попоска, ОБСЕ
13. Иван Стефановски, ФООМ
14. Јасмина Голубовска, ХКЧП
15. Кирил Ефремовски, Сите за правично судење
16. Кристина Тасева, Хабитат
17. Мелита Чокревска, УСАИД
18. Никица Кусиникова, Конект
19. Савка Тодоровска, НСРР
20. Томислав Ортаковски, Полио плус
21. Христијан Ристевски, ЦЕА
22. Александар Кржаловски, МЦМС
23. Емина Нурединоска, МЦМС
24. Симона Огненовска, МЦМС
25. Борјан Ѓузелов, МЦМС
26. Тања Хафнер Адеми, БЦСДН
27. Илина Нешиќ, БЦСДН

